

Výchovný ústav Husův domov

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Vrchlického 700, 544 01 Dvůr Králové nad Labem
Zřizovatel:	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
Ředitel:	Mgr. Radoslav Laš
Typ zařízení:	výchovný ústav
Kapacita:	53 chlapců
Datum návštěvy:	16. až 17. května 2024
Datum vydání zprávy:	24. října 2024
Návštěvu provedli:	Mgr. Eliška Černá, Mgr. Adéla Frédy, Mgr. Silvie Konopková, Mgr. Bedřich Doležal a PhDr. Božena Lányová

JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv

Obsah

Obsah	2
Úvodní informace	4
Následná systematická návštěva a její cíl	4
Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení.....	5
Charakteristika zařízení	7
Průběh návštěvy	7
Shrnutí.....	8
Prověření původních zjištění	10
1. Socializační program „Poklad“	10
1.1 Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019	10
1.2 Zjištění z následné návštěvy.....	10
1.2.1 Koncepce socializačního programu a metodika prevence relapsu.....	10
1.2.2 Odborný personál	12
1.2.3 Postup v případě intoxikace některého z chlapců	14
2. Hodnoticí systém na oddělení Poklad.....	15
2.1 Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019	15
2.2 Zjištění z následné návštěvy.....	16
3. Stravování.....	18
3.1 Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019	18
3.2 Zjištění z následné návštěvy.....	18
3.2.1 Oddělení Podhartí.....	18
3.2.2 Oddělení Poklad	19
4. Kapesné	20
4.1 Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019	20
4.2 Zjištění z následné návštěvy.....	20
4.2.1 Oddělení Podhartí.....	20
4.2.2 Oddělení Poklad	21
5. Soukromí	22
5.1 Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019	22
5.2 Zjištění z následné návštěvy.....	22
5.2.1 Oddělení Podhartí.....	22
5.2.2 Oddělení Poklad	24

6.	Supervize	25
6.1	Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019	25
6.2	Zjištění z následné návštěvy.....	25
	Nová zjištění	27
7.	Práce s agresí.....	27
8.	Sebepoškozování.....	31
9.	Samostatné vycházky	32
9.1	Oddělení Poklad	32
9.2	Oddělení Podhartí	33
10.	Přístup k mobilnímu telefonu	35
10.1	Oddělení Poklad	35
10.2	Oddělení Podhartí	37
11.	Osobní prohlídky chlapců a jejich věcí na oddělení Poklad.....	38
12.	Návštěvy přátel a partnerek chlapců na oddělení Poklad	40
13.	Režim dne	42
13.1	Oddělení Poklad	42
13.2	Oddělení Podhartí	42
14.	Brigády a další vzdělávání chlapců.....	43
15.	Úprava vlastního vzhledu a ošacení.....	45
15.1	Úprava účesu.....	45
15.2	Ošacení a péče o prádlo	46
16.	Atmosféra v zařízení	47
16.1	Složení pedagogického týmu	47
16.2	Přístup personálu k dětem.....	48
17.	Stížnostní mechanismy a jiné pojistky proti špatnému zacházení	49
17.1	Oddělení Podhartí	49
17.2	Oddělení Poklad	50
18.	Centrální vypínání elektřiny na oddělení Podhartí	51
19.	Soukromí korespondence	52
	Přehled opatření k nápravě.....	53

Úvodní informace

Následná systematická návštěva a její cíl

Od roku 2006 veřejný ochránce práv plní **úkoly národního preventivního mechanismu** podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹ Současný ochránce JUDr. Stanislav Křeček tuto část své působnosti přenesl na mě jako svého zástupce.²

Proto **systematicky navštěvují místa (zařízení)**, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě, a to jak z moci úřední, tak v důsledku závislosti na poskytované péči. Výchovné ústavy jsou jedním ze zařízení, jež mohu navštívit.³

Cílem návštěv je posílit ochranu před špatným zacházením.⁴ Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji zaměstnance Kanceláře veřejného ochránce práv,⁵ konkrétně právníky, psychology, speciální pedagogy a sociální pracovníky. Návštěva spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a klienty, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.⁶ Návštěvy jsou **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard poskytování péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Cílem následné návštěvy zařízení je ověřit splnění opatření, jež byla formulována ve zprávě z první systematické návštěvy.⁷ Zároveň platí, že šetření nemusí být výlučně omezeno pouze na opatření ve zprávě z první systematické návštěvy. Pokud jsou během šetření odhalena nová rizika špatného zacházení, zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv se jimi zabývají také.

---

1 Na základě § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

2 Podle § 2 odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv.

3 Podle § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

4 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy může mít špatné zacházení například podobu špatných materiálních podmínek, pokud by jimi byla překročena nevyhnutelná míra strádání a ponížení spojená s omezením osobní svobody, neprofesionálního jednání nebo dokonce násilí ze strany personálu, nezajištění ochrany před ublížením nebo zneužitím ze strany třetích osob, nerespektování práva na soukromí, práva na rodinný život (neoprávněné omezování kontaktu s rodinou), nerespektování sociální autonomie či práva dítěte na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

5 Podle § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Podle § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

7 První systematická návštěva proběhla ve dnech 22. až 23. října 2019 pod sp. zn. 71/2019/NZ. Zpráva a následná komunikace s ředitelem zařízení je dostupná z: eso.ochrance.cz.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Po každé návštěvě **sepíše zprávu. Většinou obsahuje návrhy opatření k nápravě.** Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k předcházení špatnému zacházení nebo jeho odstranění. **Zpráva nepopisuje praxi zařízení, která odpovídá standardům dobrého zacházení. Soustředí se pouze na možné nedostatky.** Proto může působit velice negativně a nevyváženě. Prosím čtenáře, aby na to pamatovali. Bez ohledu na závěry zprávy si vážím náročné práce všech zaměstnanců zařízení.

Zprávu pošlu zařízení se žádostí o vyjádření k popsaným zjištěním a navrženým opatřením.⁸ Pečlivě se zabývám sdělením (vysvětlením), které mi zařízení zašle.

Navržená **opatření k nápravě** se liší svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Pro snazší orientaci obsahuje zpráva na konci **přehled** opatření k nápravě. Navrhují také **termín provedení**.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Není-li to možné, provedou se v nejkratší možné době. Za bezodkladná označuji opatření, která považuji za naléhavá a velmi důležitá, anebo opatření běžně snadno proveditelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho měsíce, tří měsíců, šesti měsíců nebo jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním navrhuji tam, kde je třeba zavést určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že zařízení opatření zavede co nejdříve a bude dbát na dodržování doporučené praxe.

Rád bych, aby zařízení ve vyjádření ke zprávě sdělilo, že (1) opatření provedlo a jak, nebo (2) kdy a jak opatření provede, nebo (3) navrhne jiné vhodné opatření a termín.

Pokud budu vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **považovat za dostatečná**, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je vysvětlení zjištěných pochybení, doložení opatření k nápravě či věrohodný příslib jejich provedení.

Pokud vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **nebudu považovat za dostatečná**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁹ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení) a **obdržená vyjádření** v databázi Evidence stanovisek ochránce (ESO).¹⁰

---

8 Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

9 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

10 Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z <https://eso.ochrance.cz>.

Po dokončení řady návštěv zařízení téhož druhu **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a posílám ji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně vytvářím standard dobrého zacházení. Souhrnná zpráva může sloužit nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění špatného zacházení a jeho předcházení.

Charakteristika zařízení

Výchovný ústav Husův domov (zařízení) je příspěvkovou organizací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Zařízení má dvě pracoviště určená pro chlapce starší 15 let, kterým byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. **Oddělení Podhart'** sídlí v běžné městské zástavbě ve Dvoře Králové nad Labem a je určeno pro chlapce vyžadující výchovně léčebný režim v důsledku jejich neurologického poškození nebo duševního onemocnění či postižení.¹¹ **Oddělení Poklad** se nachází v bývalém rekreačním objektu v lesích nad obcí Bílá Třemešná a je určeno pro chlapce experimentující s návykovými látkami a drogově závislé.¹² Očekává se, že pobyt chlapců na oddělení Podhart' bude mít dlouhodobější charakter (v řádu let), na oddělení Poklad pak spíše krátkodobější (ideálně v řádu měsíců).

Maximální kapacita zařízení je 53 chlapců. V době návštěvy jich bylo v zařízení evidováno celkem 37, fyzicky přítomno bylo 34 chlapců (z nepřítomných byli 2 na útěku a 1 na pobytu mimo zařízení). Celkem 30 chlapců mělo nařízenou ústavní výchovu, 3 chlapci byli umístěni v zařízení na základě předběžného opatření a 4 chlapci v zařízení pobývali na základě zaopatřovací smlouvy.

V době návštěvy bylo na oddělení Podhart' 29 chlapců, kteří byli zařazeni buď do „žlutého týmu“ (13 chlapců), nebo do „modrého týmu“ (16 chlapců). Chlapci s akutními problémy v chování jsou zařazováni do týmu žlutého, kdežto chlapci v relativně stabilizovaném stavu do týmu modrého. Výchovné skupiny nejsou na oddělení Podhart' stavebně odděleny a chlapci žijí a fungují společně v rámci týmů. Zbývajících 6 chlapců, kteří žili v době návštěvy na oddělení Poklad, funguje jako jedna komunita.

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 16. až 17. května 2024. Ředitel byl o návštěvě osobně informován při jejím zahájení. Zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv mu předali pověření k provedení návštěvy, vyžádali si potřebnou součinnost a dokumentaci.

Návštěvu provedli právníci Kanceláře Mgr. Eliška Černá, Mgr. Adéla Frédy, Mgr. Silvie Konopková a pověření experti z oboru psychologie PhDr. Božena Lányová a z oboru adiktologie Mgr. Bedřich Doležal.

Zaměstnanci Kanceláře navštívili obě oddělení. V rámci návštěvy si prohlédli prostory zařízení, pozorovali podmínky a průběh péče o chlapce, studovali spisovou dokumentaci, hovořili s ředitelem zařízení a jeho zástupcem, vedoucím vychovatelem, sociální pracovnící, etopedkou, vychovateli a přítomnými chlapci. Na místě zastížený personál poskytl veškerou součinnost, za což děkuji.

---

11 Databáze ústavní výchovy [on-line]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2018-2019. Poslední aktualizace 18. 6. 2024. [cit. 18. 6. 2024]. Dostupné z: dbuv.msmt.cz.

12 Databáze ústavní výchovy [on-line]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2018-2019. Poslední aktualizace 12. 6. 2024. [cit. 18. 6. 2024]. Dostupné z: dbuv.msmt.cz.

Shrnutí

Následná systematická návštěva zařízení proběhla s cílem ověřit, zda zařízení přijalo opatření, která formulovala předchozí zástupkyně veřejného ochránce práv ve zprávě z první návštěvy. Ta některá učiněná zjištění vnímala jako potenciálně riziková z pohledu prevence špatného zacházení.

Musím konstatovat, že ačkoliv zařízení v reakci na první zprávu přislíbilo přijmout všechna opatření, **většinu z nich nakonec neprovedlo, a kritizovaná praxe tak zůstala v podstatě stejná. V některých oblastech se dokonce zhoršila.**

Na základě nových poznatků získaných z návštěvy zařízení musím konstatovat, že ve svém souhrnu dosahuje praxe zařízení v několika oblastech úrovně špatného zacházení. Jedná se především o oblast práce s agresí, chybějící odborné péče o děti, samostatných vycházek a režimu dne.

Ačkoli zařízení na základě předchozí systematické návštěvy zpracovalo plán specifické prevence a péče zaměřené na chlapce experimentující nebo závislé na návykových látkách a plán prevence relapsu, nedaří se mu je v praxi realizovat. Příčinou je zejména chybějící odborný personál. Zařízení se totiž dosud **nepodařilo přijmout pracovníka s adiktologickým vzděláním a navíc v něm oproti první návštěvě nepracoval žádný psycholog.**

Program Poklad může za aktuálních podmínek jen stěží naplňovat účel, pro který byli chlapci do zařízení umístěni, tedy prostřednictvím odborné péče vyřešit jejich závislostní chování. Nedobrovolnému pobytu chlapců v zařízení a faktickému omezení jejich osobní svobody tím pádem může chybět legitimní důvod.

Jednou z příčin nevhodné péče o chlapce na oddělení Podhartí, na kterou poukazuji v části zabývající se novými poznatky, může být chybějící psycholog a nedostatek dalšího personálu. **Poukazuji zejména na postupy zařízení v případě raptu chlapců,** kdy z rozhovorů s personálem vyplynulo, že v určitých případech chlapcům podává zklidňující medikaci. K tomu má docházet po telefonické ordinaci lékařem, který není fyzicky přítomen v zařízení. Ze záznamů o chování chlapců navíc vyšlo najevo, že personál často přistupuje k použití síly, úchopů a držení vůči chlapcům, jejichž způsob provedení nemusí být bezpečný.

Zařízení svým zaměstnancům minimálně v době návštěvy nadále **nezajišťovalo pravidelné supervize.** Ty přitom považuji za nezbytné vzhledem k náročnosti cílové skupiny zařízení a častějšímu výskytu mimořádných situací, a tím i k vysoké psychické zátěži, které jsou zaměstnanci vystaveni.

Dále poukazuji na nevhodnost **plošného zákazu samostatných vycházek** u chlapců **na oddělení Podhartí,** namísto individuálního přístupu k chlapcům dle jejich schopností a dalšího rozvoje, např. prostřednictvím nácviků. Domnívám se, že současná praxe zařízení může ztížit budoucí život chlapců mimo zařízení. Kritizuji také **nastavení denního režimu**

chlapců na tomto oddělení, kdy se chlapci již od pozdního odpoledne (přibližně od 16:30 hodin) pohybují po zařízení v nočních košilích, příp. pyžamech. Značná část chlapců nenavštěvuje žádnou školu, a zůstává proto celý den v zařízení. Zařízení se jim v rámci programu snaží shánět brigády v okolí, díky nimž si chlapci přivydělají 50 Kč za hodinu odvedené práce. Chlapci kvůli tomu mohou přicházet o příležitosti, jak se dále prokazatelně připravovat na své budoucí povolání.

I přes kritické vyznění zprávy a konstatování špatného zacházení považuji za důležité zmínit, že mezi personálem v přímé péči a chlapci panovala během návštěvy dobrá atmosféra. Personál o chlapce pečuje způsobem, který považuje vzhledem k aktuálním podmínkám za nejlepší. Zlepšování daných podmínek zůstává zcela v kompetenci vedení zařízení a jeho zřizovatele.

Prověření původních zjištění

---

1. Socializační program „Poklad“

1.1 Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019

Má předchůdkyně kritizovala socializační program určený pro chlapce umístěné na oddělení Poklad (chlapci experimentující s návykovými látkami a drogově závislí), a to z důvodu chybějící odborné péče o chlapce a koncepce daného programu. V případě relapsu během dlouhodobého pobytu mimo zařízení se chlapci vraceli zpět na oddělení a absolvovali celý socializační program od začátku. Má předchůdkyně navíc zařízení vytýkala, že nastavení programu působilo tak, že jeho cílem bylo vytrhnout chlapce z dosavadní rutiny a zabavit je prostřednictvím organizované a ve většině případů fyzicky namáhavé činnosti. K tomu uvedla, že bez toho, aby na oddělení působil adiktolog, který by vedl terapeutické aktivity a nacvičoval s chlapci potřebné dovednosti, program nebyl způsobilý vyřešit podstatu problému chlapců, a naplnit tak účel, pro který byli do zařízení umístěni.

Formulovala proto opatření, aby zařízení vypracovalo jednak koncepci zajištění specifické prevence a péče zaměřené na děti experimentující nebo závislé na návykových látkách a patologickém hráčství, jednak metodiku prevence relapsu a práce s relapsem. Zároveň žádala, aby zařízení přijalo pracovníka s adiktologickým vzděláním.

V reakci na zprávu ředitel přislíbil tyto dokumenty vypracovat. K opatření, aby zařízení přijalo pracovníka s adiktologickým vzděláním, ředitel uvedl, že již řadu let zveřejňuje inzeráty s nabídkou daného pracovního místa na Úřadu práce ČR nebo na Pedagogické fakultě UHK, přesto se mu nedaří žádného zaměstnance sehnat. Uvedl, že o práci s cílovými skupinami zařízení není dlouhodobě zájem, protože jde o extrémně náročnou práci bez pozitivní zpětné vazby od chlapců.

1.2 Zjištění z následné návštěvy

1.2.1 Koncepce socializačního programu a metodika prevence relapsu

Na základě níže popsaných zjištění musím již na úvod konstatovat, že **na oddělení Poklad bohužel nedošlo ke změně kritizované praxe.**

Chlapci umístění na oddělení Poklad pobývají v bývalém rekreačním objektu, který obklopuje les. Ten chlapcům poskytuje potřebný klid a příjemné prostředí a obecně tvoří důležitý prvek programu chlapců v zařízení. Slouží k práci se dřevem (těžba a zpracování) nebo ke sportovním, turistickým a dalším volnočasovým aktivitám. Fyzické vyžití vede k únavě chlapců, která dle personálu snižuje pravděpodobnost porušování pravidel a destruktivního chování na oddělení, protože chlapci využijí volný čas především k odpočinku. Proto zařízení klade na fyzické aktivity velký důraz.

Program se skládá ze čtyř fází – adaptační, stabilizační, sociálně rehabilitační a reintegrační.

Adaptační fáze pobytu trvá 2 týdny a chlapci se během ní seznamují s chodem a fungováním zařízení a pravidly programu. Od 3. do 8. týdne běží stabilizační fáze, kdy mohou chlapci začít jezdit na víkendové dovolenky. Po úspěšném absolvování této fáze mohou chlapci odjet domů na týdenní dovolenku, která prověří, zda jsou schopni fungovat mimo zařízení. Od 9. do 12. týdne běží sociálně rehabilitační fáze, během níž je možné chlapcům povolit samostatnou vycházku (více v [kapitole 9.1](#)). Po jejím úspěšném dokončení přecházejí chlapci do reintegrační fáze, během níž absolvují dlouhodobou dovolenku. Každé 2 týdny však musejí docházet do zařízení na kontroly, které zahrnují testování na výskyt návykových látek. Personál chlapce obecně testuje po návratu z dovolenky nebo po útěku ze zařízení.

Vnitřní dokumentace uvádí, že pokud chlapec během některé fáze selže (uteče ze zařízení, nevrátí se z dovolenky, zneužije návykové látky), vrací se o 1 nebo 2 týdny zpět na časové ose programu. Chlapci však v rozhovorech se zaměstnanci Kanceláře mluvili o tom, že v případě relapsu v kterékoliv fázi programu se vrací na jeho úplný začátek. Když po jednom relapsu přijdou o výhody, kterých během dosavadního pobytu dosáhli, ztrácejí motivaci dále abstinovat. Zmiňovali, že během dne mají neustále nějaký program, aby neměli prostor myslet na omamné látky, a skutečně jim to pomáhá. Poté však přiznali, že jakmile se dostanou mimo zařízení a ocitnou se bez podrobného denního harmonogramu, k užívání omamných látek se vrátí. Pokusí se ale vyhledat takové, které testy na přítomnost omamných látek v jejich těle nezvládnou odhalit.

Danou skutečnost dokládá například výpověď matky chlapce F zachycená v soudním rozhodnutí, kterým mu soud (zejména z důvodu ohrožení jeho zdravého vývoje užíváním návykových látek) nařídil ústavní výchovu. Matka chlapce F uvedla, že se umístěním do výchovného ústavu stabilizoval. Zatímco předtím požíval pervitin denně, nyní ho užívá, jen když je doma na dovolence. Sám chlapec F přiznal, že užívá pervitin v podstatě na každé dovolence. Pokud by se mohl vrátit ze zařízení domů, sice by občas dále užíval návykové látky, ale alespoň by pracoval.

Přestože před samotným nařízením ústavní výchovy chlapec F v zařízení pobýval téměř 5 měsíců na základě předběžného opatření, svůj pohled na užívání návykových látek za tuto dobu nezměnil. Soud proto považoval za nezbytné, aby chlapec F nadále pobýval v zařízení, ve kterém se podrobí běžnému režimu, diagnostice a terapii s cílem zvládnout svou závislost, protože v době rozhodování soudu stále užíval návykové látky a tuto závislost nadřazoval smysluplnému využití volného času a vztahům s rodinou. V době naší návštěvy byl chlapec F na dlouhodobé dovolence, před ní však v zařízení strávil téměř 16 měsíců, během kterých se zařízení nepodařilo vyřešit jeho problém s užíváním návykových látek do té míry, aby jeho ústavní výchova mohla být ukončena.

Z pozorování zaměstnanců Kanceláře vyšlo najevo, že denní program chlapců neobsahuje ve skutečnosti příliš řízených aktivit (zejména odpoledne). Účinnost programu tedy nespočívá v minimalizaci prostoru pro přemýšlení nad užíváním návykových látek, ale spíše v praktické izolaci chlapců od okolního světa a s ním souvisejících rizik. Personálu se daří držet chlapce od návykových látek dál primárně díky umístění zařízení daleko od města, omezeným samostatným vycházkám a malému množství dovolenek. Chlapci tak mají

minimum kontaktu s okolním světem, díky čemuž ani nemají příležitost se k omamným látkám dostat.

Je tedy zřejmé, že pracovní a sportovní aktivity a celková izolace chlapců od okolního světa v rámci programu fungují, avšak **pouze po dobu přítomnosti chlapců v zařízení**. Jakmile zdi zařízení opustí, navrátí se zpátky k nežádoucím návykům. Zařízení si přitom ve své vnitřní dokumentaci¹³ klade za cíl ukázat chlapcům život bez návykových látek. Deklaruje poskytování pravidelné péče adiktologa, psychiatra a psychologa s tím, že každý chlapec má možnost se nejméně jednou až dvakrát týdně setkat s psychologem za účelem individuální psychoterapeutické péče a náviku potřebných dovedností. Odborníci, kteří by tuto odbornou péči mohli poskytovat, však v zařízení chybějí (viz [kapitolu 1.2](#)).

Ačkoliv zařízení zapracovalo metody odborné péče o chlapce do vnitřní dokumentace a vypracovalo i plán prevence relapsu, nedaří se mu v něm stanovené cíle skutečně realizovat. Chlapcům se nedostává zamýšlená odborná složka péče kvůli chybějícímu kvalifikovanému personálu. V případech, kdy soudy umístily chlapce do navštíveného zařízení primárně kvůli závislostním problémům, je třeba říci, že jeho aktuální nabídka služeb a možnosti jejich poskytování takové zakázce neodpovídají. Zjednodušeně řečeno, **za současných podmínek není v silách a možnostech zařízení vyřešit v předpokládané délce programu podstatu problému, kvůli kterému byli chlapci omezeni na svobodě a umístění do zařízení, ale pouze odkládá jejich návrat k užívání návykových látek**. Zbavení jejich svobody tak může postrádat legitimitu.¹⁴

Ředitel tedy sice splnil příslib, že zařízení vypracuje plán péče zaměřený na chlapce experimentující nebo závislé na návykových látkách a plán prevence relapsu, avšak tyto plány nemohou být plně realizovány bez toho, aby na oddělení působil psycholog a pracovník s adiktologickým vzděláním. **Konstatuji proto, že i přes formální splnění opatření se kritizovaná praxe na oddělení Poklad od první návštěvy nezlepšila.**

Opatření pro oddělení Poklad:

- 1) Zajistit přítomnost odborného personálu v zařízení a uvést do praxe postupy popsané v plánu prevence relapsu a plánu péče zaměřené na chlapce experimentující nebo závislé na návykových látkách (průběžně).**

1.2.2 Odborný personál

V zařízení i v době následné návštěvy scházela odborná péče, a to nejen adiktologa, ale i psychologa. Od minulé návštěvy totiž ze zařízení postupně odešli dva psychologové a tuto pozici se řediteli nepodařilo znovu obsadit. Psycholog, jehož přístup a práce v zařízení působily jako příklad dobré praxe vzhledem k jeho snaze individuálně vyhodnocovat potřeby a schopnosti jednotlivých chlapců (viz např. [kapitolu 9](#)), v zařízení již nepracuje. Přestože personál uváděl, že stopy jeho práce v zařízení nadále zůstávají, zaměstnanci

---

13 Viz Resocializační program Poklad, kapitola 3 Konkrétní péče, s. 3-4.

14 Pro rozpor s čl. 5 odst. 1 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášené pod č. 209/1992 Sb. Viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. 2. 2024, I. L. proti Švýcarsku, č. 36609/16, [mezisoudy.cz](https://www.mezisoudy.cz).

Kanceláře narazili spíše na využívání plošných opatření než na individuální přístup (o tom více v části o nových zjištěních).

Ředitel během návštěvy uvedl, že má na pozici psychologa vypsáno výběrové řízení (jak na Úřadu práce ČR, tak na vývěsce Univerzity Hradec Králové), zatím však nenašel žádného vhodného kandidáta. Zopakoval, že o pozice v zařízení ústavní péče není zájem, ale zároveň zmínil, že se rýsuje možná spolupráce se studentkou psychologie, která by měla své studium dokončit v blízké budoucnosti.

V době následné návštěvy však zařízení nespolupracovalo ani s externím psychologem. Přítomnost psychologa v zařízení s výchovně léčebným režimem přitom považují za nepodkročitelný personální standard. Jeho absence může negativně působit jak na chlapce (např. v souvislosti se sebepoškozováním viz [kapitolu 8](#) nebo s prací s agresí v [kapitole 7](#)), ale i na personál. Právě nedostatek odborného vedení může být příčinou necitlivého a zbrklého přístupu k chlapcům, který může ústít ve zbytečné rizikové a krizové situace (viz např. situace s telefonem popsána v [kapitole 10.2](#)). Při nedodržení tohoto minimálního personálního standardu vnímám péči zařízení o chlapce jako rizikovou a ohrožující. Současná situace je navíc v rozporu s právními předpisy, podle kterých jsou psychologické metody nedílnou součástí práce s dětmi vyžadujícími výchovně léčebný režim.¹⁵

Na obě oddělení dojíždí jednou za 14 dnů pedopsychiatr, což považuji za příklad dobré praxe. Činnost pedopsychiatra však nemůže suplovat výše popsanou úlohu psychologa.

Ředitel dále uvedl, že v nedávné době z oddělení Poklad odešel vedoucí vychovatel. Zaměstnanci Kanceláře se ho proto ptali, zda po nových uchazečích o toto místo požaduje, aby měli adiktologické vzdělání. Ředitel odpověděl, že takovou odbornost nepovažuje u vedoucího vychovatele oddělení za nezbytnou, protože terapeutické rozhovory s chlapci může vést sám jako speciální pedagog.

K možnosti spolupráce s externím adiktologem ředitel uvedl, že jediné zařízení nabízející adiktologické služby v blízkosti oddělení Poklad se nachází v Hradci Králové. Dle jeho informací v něm však působí pouze jeden zaměstnanec, který má adiktologické vzdělání, a to jen na úrovni bakalářského studia. Do jeho působnosti přitom spadá péče o klienty z Hradce Králové, Náchoda a okolí. Nemá proto pro péči o chlapce dostatečnou kapacitu. Nadto dodal, že způsoby jeho práce nepovažuje za efektivní.

Opatření tedy nebylo splněno. Nejenže se zařízení nepodařilo přijmout pracovníka s adiktologickým vzděláním, ale nedostatek odborných pracovníků se ještě prohloubil, protože zde v době návštěvy chyběl i psycholog. Zařízení nadto ani nespolupracuje s externím poskytovatelem adiktologických služeb, který je místně dostupný. Argument ředitele stran bakalářského vzdělání adiktologa považuji za nepatřičný, protože ten je již

---

¹⁵ Ustanovení § 10 odst. 2 vyhlášky č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.

na základě bakalářského studia dostatečně kvalifikován¹⁶ k výkonu této profese například u vězeňské služby nebo v prostředí psychiatrické nemocnice. Danou kvalifikaci tedy vnímám jako dostačující i pro péči o chlapce. **Trvám na tom, aby zařízení splnilo opatření, které navrhla má předchůdkyně, a současně zajistilo chlapcům stálou péči psychologa.**

Domnívám se, že pokud se zařízení nepodaří zabezpečit odbornou péčí o chlapce do 1 roku, mělo by zařízení od poskytování péče o chlapce se závislostními problémy zcela upustit.

V této souvislosti se obrátím na zřizovatele zařízení (MŠMT) a požádám ho o podporu zařízení a vytvoření finančních pobídek pro uchazeče o pozici adiktologa a psychologa. Současně MŠMT vyzvu, aby v případě, kdy tyto pobídky nebudou efektivní, iniciovalo přemístění chlapců s adiktologickými problémy do jiného specializovaného zařízení, nebo zřídilo nové specializované zařízení/oddělení v místě s lépe dostupnou odbornou péčí.

Opatření pro oddělení Poklad:

2) Přijmout pracovníka s adiktologickým vzděláním (do 6 měsíců).

Opatření pro obě oddělení:

3) Zajistit chlapcům stálou péči psychologa (do 6 měsíců).

1.2.3 Postup v případě intoxikace některého z chlapců

Ředitel zmínil, že zařízení dříve spolupracovalo v řešení akutní intoxikace chlapců s Dětským a dorostovým detoxikačním centrem ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze. Tato spolupráce však již nepokračuje, protože pobyt na dané jednotce je koncipován jako dobrovolný a vyžaduje souhlas chlapce. Tento souhlas je navíc v průběhu jeho pobytu v centru pravidelně obnovován. Dané nastavení potřebám zařízení nevyhovuje, protože chlapci zpravidla nechtějí detoxifikaci podstoupit. V době, kdy zařízení s pracovištěm spolupracovalo, chlapci navíc byli ochotni na detoxifikaci setrvat pouze krátký čas (v řádu desítek hodin, maximálně dvou, tří dnů), než si je pracovníci zařízení museli znovu převzít. Proto byl celý proces pro zařízení logisticky velmi náročný (především na cestování) a z pohledu smysluplnosti neefektivní.

V současné době personál pro stavy akutní intoxikace využívá místnost určenou pro zdravotní izolaci. Ředitel a personál popsal, že až se chlapec vyspí a odpočine si, je zařazen zpět do programu. Samotní chlapci uváděli, že jsou po návratu do zařízení rovnou zařazeni do programu bez toho, aby dostali čas na odpočinek.

V této praxi zařízení vnímám určitou míru rizika špatného vyhodnocení zdravotního stavu intoxikovaných chlapců, které může vyústit v nepřivolání lékařské pomoci tam, kde by to stav chlapců vyžadoval. Personál zařízení by proto měl mít jednoznačné pokyny, jak

---

¹⁶ Ministerstvo zdravotnictví. *Kvalifikační standard přípravy na výkon zdravotnického povolání adiktolog*. Online, PDF. Dostupné z: <https://mzd.gov.cz/wp-content/uploads/wepub/19215/41404/KS%20Adiktolog.pdf> [cit. 2024-09-30].

v konkrétních případech postupovat, tedy kdy je možné intoxikovaného klienta ponechat v zařízení pod dohledem a kdy je nutné přivolat rychlou záchrannou službu. Je nezbytné, aby se všichni zaměstnanci těmito pokyny bezvýhradně řídili, neboť i navzdory jejich dlouholetým zkušenostem mohou subjektivně podcenit příznaky intoxikace chlapců. Je také třeba brát v úvahu neustálý vývoj technologií výroby návykových látek, kdy se klienti zařízení mohou dostat k personálu doposud neznámým substancím se specifickými intoxikačními projevy.¹⁷

Uvědomuji si, že detoxifikační centrum je pro zařízení vzhledem k jeho umístění obtížně dostupné. Úkolem zařízení však je zajistit chlapcům potřebnou péči. Proto mám za to, že by zařízení nemělo na tuto svoji povinnost rezignovat s argumentem, že je spolupráce s detoxifikačním centrem příliš náročná z hlediska časových a personálních nákladů. Riziko nedostatečně odborné péče o akutně intoxikované chlapce navíc roste s tím, že v zařízení v době návštěvy stále chyběl adiktolog. **Proto znovu zdůrazňuji, že pokud zařízení nadále nebude schopno zajistit chlapcům potřebnou odbornou péči, mělo by se vzdát své specializace na děti experimentující s návykovými látkami nebo drogově závislé.**

Opatření pro oddělení Poklad:

- 4) Vypracovat podrobné pokyny k postupu personálu v případě intoxikace chlapců a seznámit s nimi zaměstnance (do 1 měsíce).**

2. Hodnoticí systém na oddělení Poklad

2.1 Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019

Má předchůdkyně v předchozí zprávě kritizovala hodnoticí systém na oddělení Poklad. Chlapce rozdělával do tří kategorií na základě jejich chování a dodržování pravidel zařízení. Jednotlivé kategorie představovaly tři barvy triček – maskáčová, bílá a černá. Trička byla pouze symbolická jako pozůstatek dřívější praxe a v době první návštěvy je zobrazovaly odpovídající cedulky. Nebylo však jasné, co se pojí se zařazením do jednotlivých kategorií. Má předchůdkyně došla k závěru, že hodnocení chlapců se nijak konkrétně neodráželo v jejich běžném fungování v zařízení. Hodnoticí systém tak působil pouze formálně. Propojení hodnoticího systému se specifickým režimem oddělení přitom může představovat vhodný nástroj, kterým lze chlapce motivovat k dílčím posunům v programu. Proto má předchůdkyně žádala o úpravu hodnoticího a motivačního systému.

Ředitel v reakci vysvětlil, že hodnoticí systém působí okleštěně proto, že jeho původní podobu zkritizovaly dozorové orgány (státní zástupce a ČŠI). Zasahoval podle nich do práva dítěte na vyjádření vlastní identity (prostřednictvím oděvu) a práva na styk s rodinou. Proto z něj zbyla jen nefunkční kostra. Ředitel poukázal na to, že nemá reálnou možnost nastavit dobrý hodnoticí systém, kterým by chlapce motivoval ke změně návyků, a zvýšil tak jejich úspěšnost v léčbě, když musí dodržovat všechna práva dítěte a každý dozorový orgán něco kritizuje, ale nenavrhuje konstruktivní řešení.

---

¹⁷ Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 15. září 2020, sp. zn. 21/2020/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz), s. 15.

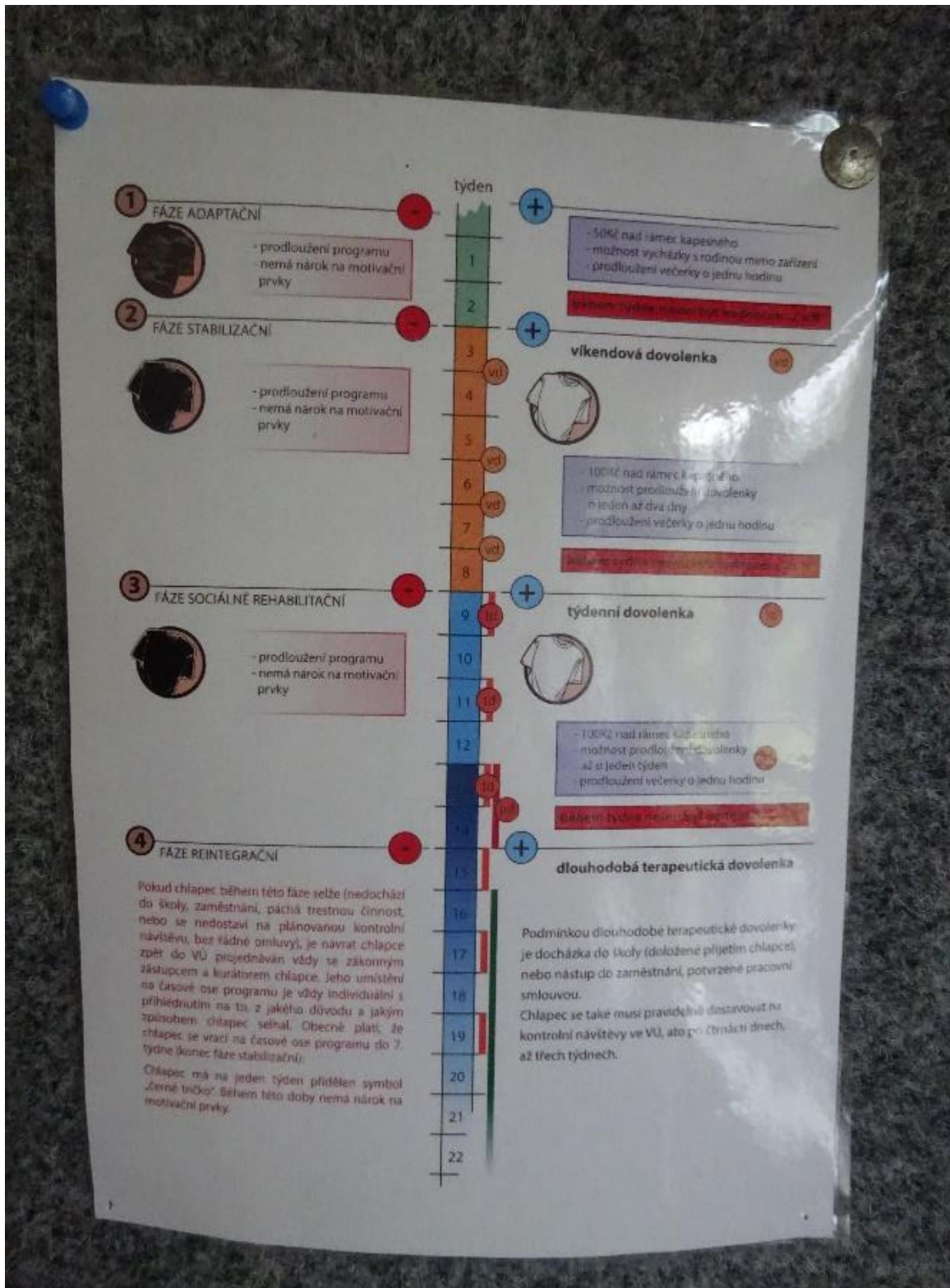

2.2 Zjištění z následné návštěvy

Ředitel sdělil, že zařízení upustilo od hodnocení chování prostřednictvím systému barevných triček po kritice kontrolních orgánů. Aktuálně jsou symboly triček spojeny s jednotlivými fázemi socializačního programu, aby měli všichni přehled o tom, kdo se nachází v jaké fázi.

Vnitřní dokumentace zařízení však stále uvádí, že podle toho, jaká barva symbolu trička chlapci náleží, má chlapec právo na motivační prvky programu. Zmiňuje také, že dvakrát za den (po dopoledním programem a v závěru dne) má probíhat komunitní setkání, během něhož personál zhodnotí chování chlapců během dne a chlapci se k němu mohou vyjádřit. Hodnocení pak vychovatelé zaznamenají do tabulky vyvěšené na nástěnce na oddělení, z níž vyloučí, zda má chlapec nárok na motivační odměnu. Chlapci mohou získat (v závislosti na fázi programu) finanční odměnu nad rámec kapesného, personál jim může prodloužit večerku nebo dovolenku, a to za podmínky, že v posuzovaném týdenním období chlapci nezískají dvakrát hodnocení „N“. Za jaké pochybení jim vychovatelé mohou „N“ udělit, už vnitřní předpis nezmiňuje. Pouze uvádí, že pokud chlapec během některé fáze selže (uteče ze zařízení, nevrátí se z dovolenky, zneužívá návykové látky), vrací se o 1 nebo 2 týdny zpět na časové ose programu a na stejné období přichází o symbol bílého trička, a proto nemá nárok na s ním spojené motivační odměny.

Obrázek 1 – časová osa programu Poklad

Během následné návštěvy měli zaměstnanci Kanceláře příležitost pozorovat předávání směny, v jehož rámci vychovatel přede všemi zhodnotil, jak probíhalo dopoledne a jak se

chlapci chovali. Svým obsahem a rozsahem však zhodnocení sloužilo spíše k předání informací odpolednímu vychovateli než k poskytnutí zpětné vazby chlapcům ohledně jejich chování. Během prohlídky oddělení zaměstnanci Kanceláře nenarazili na výše zmíněnou tabulku určenou k zaznamenávání hodnocení chlapců ani o ní, anebo o udělování „N“, nikdo z dotazovaných nemluvil.

Není tedy jasné, zda personál skutečně pracuje s výše nastíněnými hodnoticími prvky a motivačními odměnami. Z vyjádření ředitele a z rozhovorů s chlapci dovozují, že popsany způsob hodnocení zařízení nadále nepoužívá, a to tak působí pouze formálně. **Navrhuji proto, aby zařízení neaktuální informace ze společných nástěnek a vnitřní dokumentace odstranilo.** Zároveň považují za důležité zmínit, že pokud by zařízení dané hodnocení nadále používalo, nemělo by jako jeden z motivačních prvků používat možnost prodloužení dovolenky. **Pobyt chlapce mimo zařízení totiž slouží k realizaci jeho práva na kontakt s rodiči, příp. dalšími blízkými osobami. Délka dovolenky by proto neměla být určována podle hodnocení chování chlapce.**

Přestože nedošlo k úpravě hodnoticího systému, považují **opatření za splněné**, protože zařízení alespoň upustilo od používání jeho okleštěné a nefunkční verze. Nadále však vnímám potenciál funkčního hodnoticího systému ve spojení s terapeutickým programem oddělení, který by působil jako nástroj k mapování pokroků chlapců v programu. **K tomu je však nejprve třeba zajistit odborný personál** (viz [kapitulu 1.2](#)).

3. Stravování

3.1 Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019

V předchozí zprávě má předchůdkyně poukazovala na to, že způsob stravování nepřipomínal podmínky běžné domácnosti a chlapci neměli dostatek příležitostí a potřebné zázemí pro samostatnou přípravu jídla. Formulovala proto opatření, aby zařízení chlapcům umožnilo samostatnou přípravu jídla s ohledem na jejich individuální schopnosti a zřídilo cvičné kuchyně v prostorách zařízení.

Ředitel v reakci na zprávu uvedl, že kuchyňku na oddělení Podhartě zřídil po návštěvě ČŠI v minulých letech a chlapcům je k dispozici, kdykoliv o její využití projeví zájem. Šlo podle něj nejspíš o nepochopení zažité praxe. V případě oddělení Poklad slíbil zříditi kuchyňku a rozšířit podíl chlapců na přípravě jídla i na další dny. Zároveň podotkl, že je vázán pravidly vyhlášky o školním stravování a s tím souvisejícími přísnými hygienickými normami.

3.2 Zjištění z následné návštěvy

3.2.1 Oddělení Podhartě

Zaměstnanci Kanceláře zjistili, že chlapci se nadále stravují ve školní jídelně, která je součástí zařízení. Na přípravě jídla ani složení jídelníčku se nijak nepodílejí. Pro samostatnou přípravu jídla je v zařízení k dispozici stále pouze malý kuchyňský kout, který využívají zejména zaměstnanci. V případě zájmu chlapců zde s nimi vychovatelé příležitostně připravují jednoduché pokrmy. Potřebné suroviny získávají buď z kuchyně

zařízení, nebo si je chlapci kupují z kapesného. Takto připravený pokrm nenahrazuje jídlo z jídelny, ale představuje jídlo navíc.

Nedostatek prostoru v kuchyni umožňuje vychovateli samostatnou přípravu jídla maximálně se dvěma chlapci najednou. Pro přípravu složitějších pokrmů není kuchyně dostatečně vybavena. O vybudování větší kuchyně v zařízení přitom ředitel neuvažuje, protože by ji chlapci dle jeho názoru stejně nemohli využívat. Práce s nožem ve větší skupině je podle něj v zařízení s výchovně léčebným režimem nemožná. Navíc vychovatel stejně nezvládne samostatně připravovat jídlo s více než dvěma chlapci zároveň, k čemuž aktuální prostor kuchyně stačí.

Opatření nebylo splněno. Přestože z rozhovorů vyplynulo, že o samostatnou přípravu jídla má zájem jen malý zlomek chlapců, považuji za důležité, aby zařízení motivovalo všechny chlapce k tomu, aby se připravovali na život mimo zdi ústavního zařízení. Samostatná příprava jídla je jednou ze základních dovedností, kterou by chlapci měli před odchodem ze zařízení získat. Přestože rozumím obavám personálu z práce chlapců s nožem, podotýkám, že je možné připravovat pokrmy i bez jeho použití, příp. zajistit již nakrájené suroviny atd. I tento způsob přípravy jídla však vyžaduje dohled dostatečného množství personálu. Proto dávám zařízení ke zvážení, zda nevytvořit pro chlapce více příležitostí k samostatné přípravě jídla.

3.2.2 Oddělení Poklad

Během následné návštěvy stravu chlapcům stále zajišťovala školní jídelna, která je v prostorách oddělení Podhartí. Jídlo si tam chlapci spolu s vychovatelem denně vyzvedávají a konzumují ho na svém oddělení. Z rozhovorů s chlapci a vychovatelem vyplynulo, že k samostatné přípravě jednoduchých jídel (např. špaget, instantních nudlí) v maringotce, která se nachází v lese poblíž oddělení, dochází výjimečně. Takto připravené pokrmy přitom nenahrazují hlavní jídla z jídelny, ale slouží jako doplněk nad rámec běžného stravování. Ředitel zmínil, že samostatná příprava jídla v maringotce v období následné návštěvy vůbec neprobíhala z důvodu špatných venkovních podmínek (zima, bahno a vlhké dřevo). Oddělení nemá jiný prostor pro samostatnou přípravu jídla.

Opatření nebyla splněna. Vnitřní řád zařízení uvádí, že si chlapci vaří sami ve středu a v neděli, protože zařízení bylo po návštěvě veřejného ochránce práv doporučeno, aby si chlapci sami vařili dvakrát týdně.¹⁸ Nejenže se ve skutečnosti podíl chlapců na přípravě stravy nerozšířil na ostatní dny, ale kladně hodnocená praxe spíše úplně vymizela. Zařízení navíc nevybudovalo slíbenou kuchyni nebo kuchyňský kout.

Rozumím, že většina chlapců neprojevuje zájem o samostatné vaření, protože konzumace jídla bez předchozí účasti na jeho přípravě pro ně může být pohodlnější. Zařízení navíc argumentuje překážkami, které se s vybudováním a provozem cvičné kuchyně pojí. V rámci výchovně vzdělávací činnosti výchovného ústavu by však zařízení mělo chlapce vést

---

¹⁸ Jde o nepřesně vyloženou informaci. Má předchůdkyně žádala, aby se podíl chlapců na přípravě stravy rozšířil. Nespecifikovala při tom, že by mělo jít pouze o jeden den navíc.

k získávání nezbytných dovedností pro život mimo zařízení, mezi které samostatná příprava jídla bezpochyby patří, a vybudovat jim pro to potřebné zázemí.

Trvám proto na provedení opatření, která při předchozí návštěvě formulovala má předchůdkyně.

Opatření pro oddělení Poklad:

- 5) **Rozšířit podíl chlapců na přípravě stravy (průběžně).**
- 6) **Zřídit kuchyni v samotných prostorách oddělení (do 6 měsíců).**

4. Kapesné

4.1 Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019

Má předchůdkyně zařízení vytykala vyplácení kapesného chlapcům v několikadenních intervalech. Proto formulovala opatření, aby zařízení pracovalo s chlapci na zásadách hospodaření s penězi a postupně podle individuálních schopností chlapců prodlužovalo dobu mezi výplatními termíny, aby chlapci byli po odchodu ze zařízení schopni fungovat s klasickým měsíčním výplatním intervalem.

Ředitel v reakci slíbil vypracovat plán reálných možností prodloužení výplatního termínu a práce se zásadami hospodaření s chlapci. Uvedl, že v některých případech by bylo možné dobu mezi výplatními termíny prodloužit, ale jen u několika chlapců. Zároveň upozornil, že by realizace daného opatření způsobila komplikace, protože chlapci mají tendenci k některým opatřením, která vnímají jako výhodná, přistupovat rovnostářsky. To znamená, že vyžadují jejich plošné uplatňování. U chlapců s lehkou a střední mentální retardací by však bylo dané opatření kontraproduktivní. Podle ošetřujícího dětského psychiatra tito chlapci v podstatě nejsou schopni sociálního učení a veškeré vydané finanční prostředky by okamžitě utratili, jak se v minulosti stávalo.

4.2 Zjištění z následné návštěvy

4.2.1 Oddělení Podhartí

Celková výše ani praxe postupného vyplácení kapesného se od první návštěvy zařízení nezměnila. Chlapci dostávali vždy v pondělí, středu a pátek po 30 až 35 Kč. Personál to odůvodňoval tím, že postupné vyplácení kapesného slouží k pozitivnímu podmiňování a možnosti rozložení požitku chlapců na celý týden. Pokud by se četnost vyplácení kapesného snížila, chlapci by celou částku utratili najednou a v dalších dnech by zažili zklamání a frustraci z nemožnosti dalšího nákupu během pravidelných procházek do obchodu.

Opatření nebylo splněno. Přestože rozumím argumentu zařízení vzhledem k charakteristice některých zde umístěných chlapců, pokládám daný způsob vyplácení kapesného za nepřiměřenou ochranu, kterou zařízení uplatňuje plošně a která může chlapcům v budoucnu znesnadňovat jejich start do dospělého života. Znovu proto apeluji

na zařízení, aby **podle individuálních schopností chlapců postupně snižovalo četnost vyplácení finančních prostředků.**

Mezi příjmy chlapců patří mimo kapesné i částky získané na základě pozitivního opatření ve výchově v souvislosti s motivačním systémem „Vzorňák“, příp. peníze z brigád (viz [kapitolu 14](#)). Vychovatelé se chlapce snaží motivovat k úsporám a někteří chlapci si skutečně část svých finančních prostředků odkládají stranou.

Z rozhovorů s chlapci však vyplynulo, že nemají platební kartu, a nemohou proto provádět internetové platby a nakupovat na e-shopech, ačkoli by chtěli.

Chlapci by se během svého pobytu v zařízení měli průběžně připravovat na samostatný život mimo zdi ústavu. Většina platebních operací se v dnešní době odehrává bezhotovostním způsobem (včetně například výplaty mzdy ze zaměstnání). **Proto by chlapci měli dostat příležitost osvojit si s tím spojené dovednosti a v souladu s pravidly peněžního ústavu si zřídit vlastní bankovní účet a naučit se ho spravovat,¹⁹ a to samozřejmě s přihlédnutím k individuálním schopnostem každého chlapce.**

4.2.2 Oddělení Poklad

Chlapci na oddělení Poklad dostávají měsíčně kapesné ve výši 400 Kč. Personál jim ho vyplácí postupně v částce 100 Kč týdně. Chlapci si za danou částku mohou nakoupit zboží pod dohledem vychovatele během pravidelných vycházek do obchodu.

Opatření nebylo splněno. Trvám na tom, že v případě chlapců z oddělení Poklad postupné vyplácení kapesného představuje neadekvátní ochranu, která, i když zamýšlena v dobrém, chlapcům může v budoucnu znesnadnit jejich start do dospělého života. Nehledě na to, že dané opatření chlapcům ani nemůže zabránit v tom, aby si obstarali návykové látky (ty totiž mohou získat i za poměrnou část kapesného, příp. jiným způsobem). Zařízení by namísto toho mělo s chlapci pracovat na zásadách hospodaření s jejich příjmem tak, aby po odchodu ze zařízení byli schopni fungovat s klasickým měsíčním výplatním intervalem.

Chlapci na oddělení Poklad by také měli mít možnost založit si bankovní účet a spravovat si na něm uložené finanční prostředky.

Opatření pro obě oddělení:

- 7) **Postupně podle individuálních schopností chlapců snižovat četnost vyplácení finančních prostředků (průběžně).**
- 8) **Umožnit chlapcům s ohledem na jejich individuální schopnosti založit si bankovní účet a spravovat si své finanční prostředky (do 3 měsíců).**

---

¹⁹ Viz Standard č. 2.28.

5. Soukromí

5.1 Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019

Má předchůdkyně poukazovala na to, že toalety a koupelny se nacházely na chodbách, a byly tedy společné pro všechny chlapce na daném patře. Žádné dveře nebyly vybaveny funkčními zámky. Chlapci mohli obsazenost kabinky dávat najevo cedulkou s textem NEVSTUPOVAT/OBSAZENO zavěšenou na klice od dveří. Tyto cedulky si chlapci mohli pověsit i na dveře od pokoje, pokud si nepřáli být rušeni.

Protože chlapci v rozhovorech uváděli, že nepociťují nedostatek soukromí, má předchůdkyně neformulovala související opatření. Zdůraznila však, že zařízení by mělo vybavit toalety a sprchy například bezpečnostními zámky, které lze v případě nutnosti odemknout zvenčí, aby chlapci měli zajištěno soukromí během každodenních hygienických činností.

Ředitel v reakci na zprávu přislíbil, že zámky na toaletách zajistí. Dle svých slov měl daný krok v plánu, dosud ho však nestihl realizovat.

5.2 Zjištění z následné návštěvy

5.2.1 Oddělení Podhartí

Ředitel splnil svůj příslib ohledně zámků na toaletách. Chlapci, kteří bydlí na modrém patře, mají u pokoje vlastní sanitární zařízení se záchodem a sprchou, kde se mohou zamknout. Na žlutém patře jsou záchody a koupelna pro všechny chlapce společné. Obě místnosti prošly rekonstrukcí a jejich vybavení je v tzv. antivandal provedení. V místnosti se záchody byl při návštěvě cítit velký zápach, záchodové mísy neměly prkénko ani poklop.

Obrázek 2 – toalety žlutého týmu

Obrázek 3 – koupelna modrého týmu

Žádám zařízení, aby vybavilo toalety žlutého týmu poklopem, který by zamezil případnému šíření zápachu z toalet do dalších prostor. Aktuální stav toalet nevnímám jako dostačující ani v prostředí policejních cel,²⁰ kde považuji za žádoucí vybavit toaletní mísy **rovněž záchodovým prkénkem,** a to s ohledem na potřebu zajistit důstojnost zde umístěných osob při provádění hygieny a zvýšení standardu zacházení s nimi. U chlapců žijících v zařízení vnímám tuto potřebu jako ještě důležitější z důvodu jejich zvláštní zranitelnosti.

Dveře k jednotlivým kabinkám byly opatřeny zámkem. Jinak tomu však bylo v koupelně, kde se nacházely tři sprchové kouty, a jeden z nich nebyl opatřen zástěnou ani závěsem. V koupelně se přitom ve většině případů sprchují tři chlapci zároveň. **Žádám proto, aby všechny sprchové kouty na žlutém patře oddělení Podhartí byly vybaveny závěsem či zástěnou, aby měli chlapci během sprchování soukromí.**

Na dveřích každého pokoje visela cedule s textem „Bez vyzvání nevstupovat“. Personál před vstupem do pokoje chlapců klepal. Chlapci mohli požádat vychovatele, aby jim pokoj v době, kdy jsou mimo zařízení, zamkl. Některé pokoje byly v době naší návštěvy skutečně uzamčeny. Oceňuji snahu personálu o zachování soukromí chlapců na jejich pokojích.

²⁰ Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 5. června 2023, sp. zn. 3/2023/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

Obrázek 4 – sprchový kout bez závěsu

Obrázek 5 – cedulka na dveřích chlapeckého pokoje

Opatření pro oddělení Podhartí:

- 9) Vybavit toalety žlutého týmu záchodovým poklopem a prkénkem (do 3 měsíců).
- 10) Opatřit všechny sprchové kouty v koupelně na žlutém patře závěsem či zástěnou (bezodkladně).

5.2.2 Oddělení Poklad

Toalety na oddělení Poklad byly opatřeny zámkem, čímž považuji příslib ředitele taktéž za splněný. Koupelny byly vybaveny třemi sprchovými kouty se závěsem. Hygienu běžně provádějí v koupelně tři chlapci zároveň, a to pod dohledem vychovatele. Dané opatření má sloužit jako prevence sexuálního obtěžování a fyzických kontaktů mezi chlapci. Ti uváděli, že jim dohled vychovatele nevádí. Poukazovali na to, že pokud by se měli sprchovat postupně po jednom, zabralo by to příliš mnoho času.

Přestože si chlapci na danou praxi nestěžovali, vnímám ji jako velmi problematickou, protože značně zasahuje do práva chlapců na soukromí a respektování jejich lidské důstojnosti.²¹ Chlapci by měli mít při výkonu hygieny zajištěno soukromí v míře odpovídající jejich samostatnosti.

²¹ Ustanovení § 20 odst. 1 písm. c) zákona o ústavní a ochranné výchově, rovněž viz standard kvality č. 2.22.

Rozumím tomu, že se chlapci v koupelně nemohou zamknout, protože by ji tak nemohli použít ostatní. Nevidím však důvod, proč by vychovatelé měli chlapce podrobovat plošnému dohledu při sprchování. Podotýkám, že popsanou praxi ve výchovném ústavu kritizovala bývalá ochránkyně naposledy v roce 2014.²² V jiných zařízeních daného typu jsem se s takovou praxí nesetkal. Plošné provádění dohledu nad dětmi v koupelnách kritizují i v pedopsychiatrických zařízeních. Tam má dohled během sprchování za určitých okolností své opodstatnění, avšak pouze u dětí, u nichž to vyžaduje dle posouzení lékaře jejich zdravotní stav (např. při riziku sebepoškození či somatických obtížích), nebo u dětí, které vyžadují pomoc (např. pro nízký věk).²³ **Proto zařízení žádám, aby od plošného dohledu nad chlapci během sprchování upustilo a provádělo jej pouze v odůvodněných případech, kdy tyto důvody bude zaznamenávat do spisové dokumentace daného chlapce.**

Opatření pro oddělení Poklad:

- 11) Upustit od plošného dohledu nad chlapci během sprchování a provádět jej pouze v odůvodněných případech; důvody zaznamenávat ve spisové dokumentaci chlapce (bezodkladně).**

6. Supervize

6.1 Shrnutí zprávy z předchozí návštěvy v roce 2019

Má předchůdkyně poukazovala na to, že v zařízení nebyl nastaven žádný systém pravidelných supervizí, který by předcházel profesnímu vyčerpání a frustraci zaměstnanců. Formulovala proto opatření, aby zařízení pravidelné supervize zavedlo.

Ředitel v reakci uvedl, že před necelým rokem kontaktoval supervizora, který současně působí jako ředitel jiného výchovného ústavu. K realizaci supervize však nedošlo z důvodu jeho pracovního vytížení. Ředitel proto přislíbil, že se na něj znovu obrátí a požádá ho o spolupráci.

6.2 Zjištění z následné návštěvy

Zaměstnanci Kanceláře během následné návštěvy zjistili, že jednotliví vychovatelé se spolu pravidelně setkávají během předávání služeb. Za tímto účelem přicházejí do zařízení s dostatečným časovým předstihem před začátkem své směny tak, aby si s kolegy zvládli předat všechny potřebné informace o dění v zařízení, příp. rozebrat nastalé situace. Většina personálu uváděla, že zařízení jim supervize neposkytuje. Ředitel znovu zopakoval, že má supervizora předjednaného, slíbil, že přijede, až mu odpadne práce. Zároveň podotkl, že zaměstnanci o supervizi neprojevují zájem. **Opatření tedy nebylo splněno.**

---

22 Zpráva veřejné ochránkyně práv z návštěvy zařízení ze dne 4. 8. 2014, sp. zn. 12/2014/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

23 Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 4. 10. 2023, sp. zn. 12/2023/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

V oblasti ústavní výchovy by měli mít pracovníci, kteří pracují s klienty/chlapci, možnost pravidelné reflexe své práce.²⁴ Bez zpětné vazby nelze hodnotit výsledky práce, plánovat další postupy ani se vyvarovat chyb, kterých se pracovník při výkonu své profese dopustil. Hrozí, že pracovník bude neustále opakovat postupy, které sám vnímá jako úspěšné, ale které nepřinášejí dlouhodobé a očekávané úspěchy. Opakované setkání s neúspěchem může dále vést k syndromu vyhoření, frustraci a apatii, případně ke vzteku, který může pracovník obracet proti chlapcům, jejich rodičům, případně proti kolegům.²⁵

Aby se vedení zařízení popsaných rizik vyvarovalo, mělo by definovat čas a místo určené ke sdílení. Ať už se jedná o supervizi, intervizi, kazuistické semináře či balintovské skupiny,²⁶ to vše může pracovníkům pomoci reflektovat jejich vlastní jednání při výkonu profese, a minimalizovat tak riziko vyhoření či profesního selhání.²⁷

Kromě prevence již zmíněného syndromu vyhoření mohou taková setkání usnadnit jednotnost výchovného působení u jednotlivých zaměstnanců, resp. sjednotit jejich přístup k řešení běžného provozu i mimořádných událostí. Sjednocení přístupu lze přitom vnímat jako zásadní intervenční nástroj promítající se do etického přístupu k umístěným chlapcům. Jednotnost v přístupu totiž nenabízí prostor pro neočekávané změny, které mnohdy mohou být důvodem pro zhoršení chování umístěných chlapců. V neposlední řadě pravidelná podpůrná setkání pracovního týmu mohou napomoci zajistit soudružnost týmu, aniž by případné názorové odlišnosti vyvolávaly konflikty.

Uvědomuji si, že účast na supervizi či jiných podpůrných setkáních nelze vynucovat.²⁸ Vzhledem k náročnosti cílové skupiny zařízení, častějšímu výskytu mimořádných situací, a tím i vysoké psychické zátěži, které jsou zaměstnanci vystaveni, vnímám potřebu takové podpory ještě intenzivněji než ve školských zařízeních jiného typu. **Trvám proto na provedení opatření, které navrhla má předchůdkyně.**

Opatření pro obě oddělení:

12) Zavést pravidelnou skupinovou a individuální supervizi (do 3 měsíců).

---

24 Bod č. 3.6 a 3.7 výnosu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č. 17/2018, kterým se stanoví standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči.

25 Žufniček, Jan. *Existuje primární prevence rizikového chování v „ústavní péči“?* Online, PDF. In: Vybraná témata výchovatelé praxe. 2012, s. 13–24. Národní ústav pro vzdělávání. Dostupné z: https://archiv-nuv.npi.cz/uploads/pracoviste_pro_certifikace/Vybrana_temata_vychovatelске_praxe_sbornik.pdf [cit. 2024-06-20].

26 Od kazuistického semináře se liší tím, že předmětem není situace či problém dítěte, ale spíše vzájemný vztah mezi dítětem a pracovníkem, motivace pracovníka a její emoční složka včetně různých psychoanalyticky pojmenovaných procesů, jako například mechanismy přenosu, protipřenosu či projekce, které mohou mít vliv na volbu dalšího postupu.

27 Žufniček, Jan. *Existuje primární prevence rizikového chování v „ústavní péči“?* Online, PDF. In: Vybraná témata výchovatelé praxe. 2012, s. 13–24. Národní ústav pro vzdělávání. Dostupné z: https://archiv-nuv.npi.cz/uploads/pracoviste_pro_certifikace/Vybrana_temata_vychovatelске_praxe_sbornik.pdf [cit. 2024-06-20].

28 Souhrnná zpráva veřejného ochránce práv z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy ze dne 21. prosince 2021, sp. zn. 33/2021/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz), s. 60.

Nová zjištění

V této části zprávy uvádím některé další skutečnosti, které zaměstnanci Kanceláře zjistili nad rámec témat prověřovaných následnou systematickou návštěvou.

7. Práce s agresí

Vzhledem k cílové skupině dochází v zařízení k rizikovým nebo krizovým situacím vyvolaným afektivními stavy chlapců. Podle personálu se tak děje spíše v adaptační fázi jejich pobytu v zařízení. V poslední době se s těmito stavy setkávají méně často. Chlapci umístění v zařízení v době návštěvy jsou totiž podle vychovatelů v porovnání s dříve umístěnými chlapci méně agresivní a méně fyzicky zdatní.

Z rozhovorů s personálem vyplývá, že postup v krizové situaci spočívá v deeskalaci konfliktu, kdy se v prvé řadě snaží o **verbální zklidnění** chlapce a jeho **oddělení od ostatních** chlapců ve skupině. Pokud daný krok nevede k požadovanému cíli, přistoupí k **fyzickému zásahu**, kdy personál (který se skládá převážně z mužů) **za pomoci úchopů položí chlapce na zem**, přičemž chlapci popisuje jednotlivé kroky, které provádí. V případě, že ani tento postup ke zklidnění chlapce nestačí, **podá mu zdravotní sestra (na pozici asistentky pedagoga) po telefonické konzultaci s pedopsychiatrem zklidňující medikaci (injekčně).**²⁹ Pedopsychiatr na základě poskytnutých informací sdělí, jaké další kroky má personál zvolit. V případě, že se personálu nepodaří spojit se s pedopsychiatrem, **přivolají na pomoc rychlou záchrannou službu**. Později vzniklou situaci s chlapcem rozebírá buď etopedka, nebo zástupce ředitele.

Zaměstnanci Kanceláře prostudovali všechny poskytnuté záznamy o postupu personálu v případě agrese chlapců z posledních dvou let. V žádném z nich však nebyla zachycena informace o tom, že by chlapci měla být podána zklidňující medikace personálem zařízení nebo že by se vychovatelé v dané věci alespoň obrátili na pedopsychiatra, jak to v rozhovoru se zaměstnanci Kanceláře personál popsal. To však neznamená, že k tomu ve skutečnosti nedochází. **S ohledem na informace sdělené personálem je pravděpodobné, že se tento druh postupu pouze neeviduje, což považují za ještě rizikovější praxi, než kdyby personál podání zklidňující medikace chlapci bez přítomnosti lékaře alespoň dokumentoval.** Bez toho personál může ztratit přehled o tom, jak často a za jakých situací byla chlapci zklidňující medikace podána.

Jediný záznam zmiňující podání zklidňující medikace pochází z července 2024, kdy se chlapec E vrátil do zařízení z útěku za doprovodu Policie ČR. Protože byl agresivní, personál zařízení přivolal RZS, která mu po konzultaci s lékařem aplikovala léčivý přípravek Apaurin. Poté byl chlapec E převezen zpět do zařízení. Následující den s ním vedoucí vychovatel celou situaci i to, co jí předcházelo, podrobně rozebral a pokusil se s ním naplánovat další kroky.

---

²⁹ Část personálu doslova uvedla, že zdravotní sestra chlapce „napíchne“.

V jednotlivých záznamech je popsáno, co afektivnímu chování chlapce předcházelo, a následně je zmíněno, že bylo za účelem ochrany chlapce, ostatních chlapců a personálu, případně i ochrany majetku, nutno fyzicky zakročít. Nejčastěji bývá chlapec „přidržen/zajištěn/držen do zklidnění“, v záznamech se však vyskytovaly i situace, kdy chlapec „musel být zklidněn vychovatelem zalehnutím až do zklidnění“, případně byl „nutný zásah a zakleknutí, které trvalo cca 30 minut“. Ze záznamů je zřejmé, že **použití úchopů a uklidňování chlapce často přihlížejí i ostatní chlapci** (viz situace v [kapitole 11](#)), kteří svoji přítomnost u incidentu (v některých případech) stvrzují podpisem na záznamu o něm.

Z dokumentace vyplývá, že v období od ledna 2022 do konce srpna 2024 došlo k 39 incidentům, které dle personálu vyžadovaly použití fyzické síly ve formě držení. Potřebu zklidnění zalehnutím personál zapsal v jednotkách těchto případů. **Použití síly vůči chlapcům v zařízení tedy nepředstavuje ojedinělou praxi, přičemž držení chlapce často probíhá v leže na zemi.** V tomto postupu zařízení spatřují několik možných rizik. Chlapci mohou vnímat držení v poloze na zemi jako ponižující, zvláště když k němu dochází za přítomnosti ostatních chlapců. Pokud personál chlapce zaklekává nebo je znehybňuje na zemi, vnímám to jako velmi rizikové, protože může hrozit udušení daného chlapce. Personál školských zařízení navíc často neprochází školeními ohledně těchto technik na rozdíl od příslušníků Policie ČR.³⁰

Výše popsané postupy personálu v sobě zahrnují použití opatření omezujících pohyb chlapců, se kterými však zákon o ústavní a ochranné výchově nepočítá. Ten zakotvuje pouze oddělenou místnost,³¹ která má sloužit ke zklidnění agresivního dítěte a stabilizaci jeho psychického stavu. Ředitel zařízení může vydat příkaz k umístění dítěte do oddělené místnosti, kde dítě může strávit nepřetržitě maximálně 6 hodin. Současně mu ředitel musí bezodkladně zajistit lékařské vyšetření zaměřené na zjištění příčin agresivity a péči odborného psychologického nebo terapeutického pracovníka, a to v rozsahu nejméně 6 hodin denně. Oddělená místnost a potřebný personál však v zařízení chybí.

Použití opatření omezujících pohyb osob za určitých okolností³² povoluje zákon o sociálních službách, mezi které patří i domovy pro osoby se zdravotním postižením (DOZP), kde může být také vykonávána ústavní výchova.³³ Zákon o zdravotních službách zase upravuje možnost přistoupit k použití omezovacích prostředků za splnění konkrétních podmínek.³⁴ Přestože se situace, se kterými se personál zařízení setkává, mohou svým charakterem blížit těm ve zdravotnických zařízeních nebo sociálních službách, personál daná opatření podle zmíněné právní úpravy provádět nemůže.

---

30 „Právě v souvislosti se zaklekáváním či znehybněním osob na zemi se policisté učí, že je zakázáno klekat na horní část zad, krk či šíji a namísto toho je lepší volit jiné páky či tlakové body, nebo rovnou jiné polohování osoby.“ Viz zpráva veřejného ochránce práv o šetření ze dne 29. října 2021, sp. zn. 4022/2021/VOP, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz), s. 10.

31 V ustanovení § 22 zákona o ústavní a ochranné výchově.

32 Ustanovení § 89 odst. 1 zákona o sociálních službách.

33 Podle ustanovení § 48 odst. 4 zákona o sociálních službách.

34 Ustanovení § 39 zákona o zdravotních službách.

Zařízení by při péči o chlapce mělo postupovat v mezích zákona o ústavní a ochranné výchově a způsobem, který tento zákon stanoví. Dlouhodobě upozorňuji na to, že právní úprava dostatečně nezohledňuje specifika péče o děti se speciálními potřebami a zákon podrobně neupravuje podmínky výchovně léčebného režimu.³⁵ Aby postup zařízení, spočívající v použití úchopů, držení či fyzické síly vůči chlapcům, byl legální, zákon by ho k jejich použití musel výslovně zmocňovat.³⁶ Současně je však zařízení povinno zajistit chlapcům bezpečné prostředí a jejich ochranu před závažnými zásahy do jejich integrity.³⁷ Vzhledem ke zvláštní zranitelnosti chlapců má zařízení zvýšenou povinnost náležitě péče o ně a musí přijmout další opatření k zajištění jejich práva na život, zdraví, důstojnost, fyzickou a duševní integritu.³⁸

Výbor OSN pro práva dítěte uznává, že existují výjimečné okolnosti, za kterých mohou být lidé pracující s dětmi v ústavech a s dětmi, které se dostaly do rozporu se zákonem, vystaveni nebezpečnému chování, jehož zvládnutí ospravedlňuje použití přiměřených restrikcí. Výbor současně zdůrazňuje, že při použití takového opatření je vždy třeba uplatnit zásadu použití minimální nezbytné síly po nejkratší nutnou dobu. Jsou také nutné podrobné pokyny a školení, aby se minimalizovala nutnost používat restrikce a současně zajistilo, že veškeré použité metody budou bezpečné a přiměřené situaci a nebudou zahrnovat úmyslné způsobování bolesti coby formu ovládnutí.³⁹

Použití síly vůči chlapcům za účelem jejich ochrany (příp. jejich okolí) je tedy za určitých okolností přípustné.⁴⁰ Personál má obecně tzv. zakročovací povinnost⁴¹ za účelem ochrany chlapců ve chvíli, kdy to vyžadují okolnosti případu. Důvody, pro které byli chlapci do zařízení umístěni (poruchy chování), vyžadují ze strany personálu vyšší míru dozoru, kontroly a výchovného vedení chlapců.⁴² Pokud je z vývoje situace zřejmé, že chlapec může reálně ublížit sobě nebo někomu jinému, **použití úchopů či držení za účelem ochrany života a zdraví chlapců a personálu může představovat přiměřené opatření, avšak až po vyčerpání dostupných mírnějších způsobů řešení konfliktu.** Personál by měl

---

35 Souhrnná zpráva veřejného ochránce práv z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy ze dne 21. prosince 2021, sp. zn. 33/2021/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz), s. 18.

36 Podle čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

37 Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. února 2021, *X a ostatní proti Bulharsku*, č. 22457/16, § 197. [mezisoudy.cz](https://www.mezisoudy.cz), [česká anotace](https://www.ceska-anotace.cz).

38 Valné shromáždění OSN. *Zpráva zvláštního zpravodaje OSN o mučení a jiném krutém, nelidském nebo ponižujícím zacházení nebo trestu*, A/HRC/28/68. Online, PDF. OSN, 2015. Dostupné z: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g15/043/37/pdf/g1504337.pdf> [cit. 2024-09-25], § 70.

39 Výbor OSN pro práva dítěte. *Obecný komentář č. 8 (2006) Právo dítěte na ochranu před fyzickými tresty a dalšími krutými nebo ponižujícími formami trestu*. Online. Výbor OSN pro práva dítěte, 2006. Český překlad dostupný z: [mezisoudy.cz](https://www.mezisoudy.cz) [cit. 2024-09-25], § 15.

40 Půjde především o případy nutné obrany dle § 25 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich; § 29 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, popř. v některých situacích svépomoci podle § 14 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

41 Podle § 2901 občanského zákoníku.

42 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. září 2010, sp. zn. 25 Cdo 2204/2008, [nsoud.cz](https://www.nsoud.cz).

přistupovat k použití síly vůči chlapcům jen v nezbytných případech a zároveň co nejmírnějším způsobem.

Mám však za to, že k (injekčnímu) podání tlumivých léčivých přípravků chlapcům by ve školském zařízení nemělo docházet bez přítomnosti lékaře, přestože medikaci dle slov personálu podává zdravotní sestra (na pozici asistentky pedagoga). Již bývalá ochránkyně kritizovala praxi, kdy k telefonické ordinaci léků s tlumivým účinkem docházelo v zařízení sociálních služeb, tedy bez fyzické přítomnosti lékaře u klienta. Uváděla, že přestože se jedná o rychlejší řešení, je to také řešení rizikové, protože lékař pacienta přes telefon nevidí a nemůže sám adekvátně odborně posoudit, jestli je vhodné podání té které medikace. Vychází pouze z informací poskytnutých telefonicky personálem domova, který může nevědomě situaci zkreslit či nějaké aspekty příznaků vynechat.⁴³ Proto se domnívám, že pokud lékař nebude přítomen ve chvíli řešení raptu chlapce v zařízení, personál by měl přivolat záchrannou službu.

Současně na zařízení apeluji, aby řešení těchto krizových situací nebyli přítomni ostatní chlapci. Nepokládám také za vhodné, že chlapci (někdy) podepisují záznam o incidentech. Může se totiž stát, že celou věc budou vnímat jinak, než jak zasahující personál popíše. V takovém případě by se tak vůči němu museli vymezit nebo podepsat něco, co se podle jejich vnímání odehrálo jinak. Naopak pozitivně vnímám postup, kdy se personál vrací k proběhlým incidentům v rozhovorech s dotčenými chlapci a rozebírá s nimi vzniklou situaci.

S ohledem na specifickou cílovou skupinu zařízení a s tím spojenou vyšší četnost nebezpečných situací by měl jeho **personál absolvovat školení k bezpečnému zvládnutí agrese a krizových situací, přičemž jako klíčové vnímám proškolení personálu ve fyzické intervenci**. Bez náležitého proškolení v použití úchopu či jiných úkonů hrozí, že se intervence změní v souboj, případně může dojít k úrazu.⁴⁴ Jedním z preventivních opatření v oblasti práce s agresí chlapců je také **zajištění dostatečného množství personálu na obou odděleních a jeho dohledu nad chlapci** (ve dne i v noci).

Personál by měl mít po každé krizové či významné rizikové situaci s chlapci dostatek prostoru pro reflexi intervence a zpracování emocí a věcných otázek. **Proto znovu zdůrazňuji potřebu zajistit pracovníkům zařízení pravidelné supervize, případně intervize** (viz [kapitolu 6](#)) a **obsadit pozici psychologa** (viz [kapitolu 1.2](#)). Jeho přítomnost je nezbytná jak pro chlapce (k provedení krizové intervence, deeskalaci konfliktu, rozebrání a mapování příčin jeho vzniku, odhadování a posilování ochranných mechanismů, trénink uklidňujících technik apod.), tak pro členy personálu. Ty by měl psycholog při jejich práci odborně vést.

---

43 Souhrnná zpráva veřejné ochránkyně práv z návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením ze dne 22. října 2019, sp. zn. 11/2017/NZ, eso.ochrance.cz, s. 30.

44 Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 14. prosince 2023, sp. zn. 25/2023/NZ, eso.ochrance.cz

Personál by měl o každé krizové či významné rizikové situaci a jejím skutečném průběhu **vést záznamy a spolu s psychologem se snažit pomocí jednotlivých zápisů odhalit spouštěč rizikového chování u chlapce, kterému by se měl v budoucnu snažit vyvarovat.**

Považuji za nezbytné, aby zařízení mělo **vnitřní metodický předpis pro práci s agresí umístěných chlapců s cílem sjednotit postup personálu v krizových situacích a aby podle něj postupovalo.** Předpis by měl zpracovat strategie primární, sekundární i terciární prevence a na základě reálných zkušeností uvést vodítka k posuzování jednotlivých situací, tj. kdy např. postačí přivolat k asistenci jiného člena personálu a kdy už je nutná asistence rychlé záchranné služby a Policie ČR. Dále by měl předpis jednoznačně stanovit, jak se má personál zachovat (mimo jiné s ohledem na zajištění bezpečí ostatních osob). Doporučuji zařízení, aby se obrátilo se žádostí o metodickou podporu na zřizovatele.

Opatření pro obě oddělení:

- 13) V případech, kdy při řešení raptu chlapce v zařízení není přítomen lékař, který by indikoval podání tlumivých léčivých přípravků, přivolat na pomoc záchrannou službu (průběžně).**
- 14) Vytvořit pravidla pro práci s agresí chlapců a zajistit školení personálu k bezpečnému zvládnání agrese a krizových situací (do 6 měsíců).**
- 15) Zaznamenávat jednotlivé incidenty a jejich následný rozbor do spisové dokumentace chlapců (průběžně).**
- 16) Zajistit přítomnost dostatečného množství personálu na obou odděleních a jeho dohledu nad chlapci, a to ve dne i v noci (průběžně).**

8. Sebepoškozování

Zaměstnanci Kanceláře se během návštěvy setkali s chlapci, kteří měli na těle známky sebepoškozování. Personál hovořil o tom, že někteří chlapci mají tendence se sebepoškozovat nebo tím vyhrožovat (např. že vyskočí z okna). Vysvětluje si to tak, že chlapci touží po pozornosti a uznání, danou potřebu se jim proto snaží naplnit a s jednotlivými stavy chlapců pracovat.

Ze záznamů o chování chlapců vyplývá, že se dva chlapci obrátili na vychovatele s informací, že chlapec E má kolem krku omotanou klíčenku a chce se oběsit v koupelně. Vzhledem k psychickému rozpoložení chlapce v průběhu daného dne a skutečnost, že na výzvy k otevření dveří nereagoval, personál dveře do koupelny otevřel silou, čemuž byli přítomni další chlapci. Za dveřmi se nacházel chlapec E, který plakal, ale neměl na sobě žádné známky zranění od klíčenky. Personál do záznamu uvedl, že šlo o demonstrativní pokus o sebepoškození. Po uvolnění napětí a rozhovoru došlo u chlapce E k celkovému zklidnění a v odpoledních hodinách se znovu zapojil do běžného programu. V záznamu z jiného dne personál u chlapce E zmínil, že se často pokouší o sebepoškozování, vše má ale však pouze demonstrativní charakter.

To naznačuje, že zařízení se sebepoškozováním pracuje až ve chvíli, kdy k němu dojde, nebo existuje-li důvodné podezření na jeho přítomnost. Podotýkám, že sebepoškozování

má proměnlivý výskyt, a nelze je zcela vyloučit, tím spíše u cílové skupiny tohoto zařízení.⁴⁵ **Zpracování metodiky k prevenci sebepoškozování a jeho řešení a postup v souladu s ní je proto nezbytným krokem k tomu, aby bylo možné výskyt sebepoškozování snížit a vhodně na ně reagovat, pokud k němu dojde.** Jakékoliv sebepoškozování představuje nežádoucí jev, který navíc může být spojen s absencí psychologa v zařízení (viz [kapitolu 1.2](#)). Personál by sebepoškozování měl věnovat náležitou pozornost a chlapcům by měla být poskytnuta adekvátní odborná pomoc (např. formou odpovídající psychoterapie) a podpora ze strany zařízení a odborného personálu. Jednotlivé výskyty sebepoškozování u chlapců by personál měl řešit citlivě a zásadně bez přítomnosti ostatních chlapců.

Opatření pro obě oddělení:

- 17) **Zpracovat metodiku k prevenci sebepoškozování a jeho řešení a postupovat podle ní (do 6 měsíců).**

9. Samostatné vycházky

9.1 Oddělení Poklad

Z rozhovorů s chlapci vyplynulo, že mohou chodit na samostatné vycházky až ve třetí fázi terapeutického programu. Vycházku jim povoluje ředitel zařízení. Před dosažením dané fáze chodí na skupinové vycházky v rámci oddělení, příp. na vycházku se svými rodiči. Rádi by však chodili na samostatné vycházky i v dřívější fázi programu.

Právo na samostatnou vycházku⁴⁶ zahrnuje možnost dítěte staršího 7 let odejít ze zařízení bez jakéhokoli doprovodu na vycházku a trávit svůj volný čas mimo areál. Právo na samostatnou vycházku může zařízení omezit pouze negativním opatřením ve výchově, poruší-li dítě své povinnosti.⁴⁷ Zákon absolvování vycházky sice podmiňuje souhlasem pedagogického pracovníka, ten však není možné vykládat jako oprávnění ke schválení či neschválení vycházky.⁴⁸ Případný nesouhlas by měl pedagogický pracovník uplatňovat pouze u jednotlivých vycházek a v individuálních případech a jeho využití by mělo mít čistě výchovný či pečující charakter (např. pokud dítě nesplnilo své povinnosti ze školy nebo v domácnosti, dítě chce ven i přes to, že se fyzicky necítí dobře apod.).⁴⁹

Tento způsob výkladu práva na samostatnou vycházku odpovídá potřebám dětí, které byly umístěny do běžných zařízení. Chlapci byli na oddělení Poklad umístěni za účelem řešení

---

45 Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 28. března 2023, sp. zn. 45/2022/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

46 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. p) zákona o ústavní a ochranné výchově.

47 Ustanovení § 21 odst. 1 písm. c) zákona o ústavní a ochranné výchově.

48 Souhrnná zpráva veřejného ochránce práv z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy ze dne 21. prosince 2021, sp. zn. 33/2021/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz), s. 53.

49 Článek II odst. 3 Metodického pokynu k úpravě vnitřního řádu školského zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy č. j. MSM-T-26924/2018-1.

jejich závislostního problému, a úkolem zařízení je tedy zajistit jim během pobytu v něm bezpečné prostředí (viz [kapitulu 11](#)).⁵⁰ Aby zařízení tento úkol mohlo splnit, musí minimalizovat možný kontakt chlapců s návykovou látkou během pobytu v zařízení. Výkon práva chlapců na samostatnou vycházku je proto zejména v počáteční fázi pobytu s potřebami chlapců a s požadavkem na zajištění bezpečného prostředí a jejich ochrany neslučitelný.

Chlapci s abstinenčními příznaky a stresem z neznámého prostředí a osob jsou navíc více zranitelní a existuje u nich větší riziko újmy na zdraví nebo i na životě, například v důsledku předávkování. Chlapci jsou v této situaci také více ohroženi případným zneužitím nebo využitím k páčání trestné činnosti. Mimo to například hrozí, že chlapci utečou a ze samostatné vycházky se do zařízení nevrátí, čímž zmaří účel pobytu v zařízení. Přísnější režim, zahrnující omezení pohybu mimo zařízení, proto v daném případě považuji za opodstatněný.

Řešení těchto specifických případů spočívá v možnosti zařízení omezit samostatné vycházky chlapců na základě individuálního posouzení rizik. To vyžaduje, aby personál poté, co se seznámil s projevy chlapce a jeho dokumentací, posoudil, zda je způsobilý na samostatnou vycházku jít, či nikoliv, a na základě toho upravil režim jeho pobytu v zařízení. Rizika spojená s absolvováním samostatné vycházky by zařízení mělo vyhodnocovat pravidelně a postupně budovat a testovat kompetence chlapců k jejímu úspěšnému zvládnutí bez ohrožení. To v případě chlapců se závislostním chováním může představovat postupné změny forem vycházek.

S podobnou praxí⁵¹ jsem se již setkal ve výchovném ústavu Žulová,⁵² který rovněž pečuje o skupinu chlapců, kteří pro závažné poruchy chování v kombinaci s experimentováním s návykovými látkami nebo jejich pravidelným užíváním vyžadují výchovně léčebný režim. **Proto zařízení žádám, aby posuzovalo možná rizika spojená se samostatnou vycházkou u každého chlapce individuálně**, a chlapci tak mohli chodit na samostatné vycházky i dříve než ve třetí fázi programu, obzvláště když na dovolenku mohou odjet již ve druhé fázi programu (viz [kapitulu 1.2.1](#)).

Opatření pro oddělení Poklad:

- 18) Upustit od plošného zákazu samostatných vycházek a individuálně posuzovat schopnosti jednotlivých chlapců absolvovat samostatnou vycházku (bezodkladně).**

9.2 Oddělení Podhartí

Má předchůdkyně v předchozí zprávě popsala praxi zařízení, které souhlasilo se samostatnou vycházkou chlapce na základě individuálního posouzení rizik a schopností jednotlivých chlapců. Psycholog zařízení bral v potaz doporučení psychiatra, zdravotní stav

---

50 Viz článek 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

51 Na základě žádosti chlapců o samostatnou vycházku personál individuálně posuzoval rizika spojená s chováním jednotlivých chlapců a na základě jejich vyhodnocení chlapci samostatnou vycházku buď mohli absolvovat, nebo ne.

52 Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 21. srpna 2023, sp. zn. 13/2023/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

chlapců a jejich fungování v běžném chodu zařízení. Chlapci, kteří nebyli způsobilí absolvovat samostatnou vycházku, mohli jít ven buď s doprovodem jiného chlapce, nebo za asistence vychovatele. Schopnosti chlapců a možná rizika spojená s vycházkou odborný personál vyhodnocoval pravidelně.

Informace zjištěné při následné návštěvě od jednotlivých členů personálu a chlapců se v otázce samostatných vycházek značně lišily. Vychovatelé uváděli, že zletilí chlapci mohou jít na samostatnou vycházku automaticky. Z ostatních chlapců mohou jít sami ven jen někteří za podmínky, že personál vyhodnotí, že je pro ně a pro jejich okolí samostatná vycházka bezpečná. Zařízení chlapcům samostatné vycházky nezakazuje opatřením ve výchově, ale personál jim vysvětluje, proč pro ně nejsou vhodné.

Z rozhovorů s chlapci vyplynulo, že **na samostatné vycházky nechodí nikdo z nich (a to ani zletilí chlapci)**. To, že nemohou jít na samostatnou vycházku, si vysvětlovali tím, že někteří z chlapců na vycházkách selhali (kradli v obchodě, pronesli do zařízení nevhodné zboží atd.), a tak za jejich selhání nesou následky všichni.

Ředitel uvedl, že chlapci chodí na asistované vycházky s vychovatelem. Na samostatné vycházky sice nechodí, ale nejde o kolektivní trest. Zmínil, že když chlapci sami ven chodili, setkávali se v obci s bezdomovci nebo romskou komunitou. Místní obyvatelé a známí se na něj pravidelně telefonicky obraceli, aby mu sdělili, že chlapce s danými osobami viděli. Důvody, pro které daná setkání považuje za nevhodná, však více nerozvedl. Dále popsal, že jeden z chlapců během samostatné vycházky vlezl do kontejneru na elektroodpad a museli ho odtamtud vyprošťovat hasiči. Zákaz samostatných vycházek tak působí jako preventivní opatření, které má chlapce ochránit před nebezpečím. Ředitel si uvědomoval, že dané opatření na chlapce může působit jako kolektivní trest, ale zdůraznil, že jeho záměrem není chlapce trestat.

V oblasti samostatných vycházek chlapců došlo oproti předchozí návštěvě k výraznému zhoršení praxe. Plošný zákaz vycházek představuje neadekvátní opatření, které chlapcům může ztížit jejich budoucí život mimo zařízení. Chlapci, kteří nemají zkušenosti s pobytem venku v rámci samostatné vycházky, budou více ohroženi riziky, které se s volným pohybem mimo zdi ústavu pojí. Po odchodu ze zařízení je na takovou situaci již nebude nikdo individuálně připravovat ani vyhodnocoval jejich úspěšnost. Chlapci mohou mít pocit, že dospělé autoritě je nutno vždy vyhovět, když budou mít zkušenost pouze s osobnostmi vychovatelů zařízení, kteří to s nimi mysleli dobře. U ostatních osob to tak však být nemusí. Aktuální nastavení samostatných vycházek tak může chlapcům uškodit, protože přispívá k jejich větší zranitelnosti a ovlivnitelnosti.

Chlapcům, kteří z nějakého důvodu nejsou způsobilí absolvovat samostatnou vycházku, může přinést užitek i pouhá účast na terapeutické skupině, kde psycholog rozebere jednotlivá selhání ostatních chlapců, ke kterým došlo během jejich samostatných vycházek.

Je třeba myslet na to, že přehnaně ochranný přístup ze strany zařízení může vést k posilování závislosti chlapců na péči, snižování jejich sebevědomí, vzniku iracionálních obav ze života mimo zdi zařízení a neschopnosti chlapců převzít za své jednání odpovědnost. Považuji proto za důležité, aby se zařízení vrátilo ke své původní praxi,

kdy ke každému chlapci a jeho schopnostem absolvovat samostatnou vycházku přistupovalo individuálně. S ohledem na to, že dříve vyhodnocoval schopnost chlapců jít na samostatnou vycházku psycholog, zařízení by se nejen z těchto důvodů mělo snažit tuto pozici znovu obsadit (více v [kapitole 1.2](#)). Do té doby se na vyhodnocování jednotlivých kritérií potřebných pro absolvování samostatné vycházky může podílet ostatní odborný personál zařízení (etoped, psychiatr).

Opatření pro oddělení Podhart:

- 19) Upustit od plošného zákazu samostatných vycházek a individuálně posuzovat schopnosti jednotlivých chlapců absolvovat samostatnou vycházku (bezodkladně).**

10. Přístup k mobilnímu telefonu

10.1 Oddělení Poklad

Zaměstnanci Kanceláře se na oddělení Poklad setkali se dvěma verzemi pravidel používání telefonu. Všichni se shodli na tom, že chlapci telefony na noc ukládají na vychovatelnu, kde se telefony nabíjejí. Personál uváděl, že přes den chlapci mohou mít telefon u sebe neomezeně. Ti však zmiňovali, že ho mohou používat až v odpoledních hodinách, třebaže někteří vychovatelé jim povolují jejich používání i dříve.

V minulosti chlapci mohli mít telefony u sebe i přes noc. Personál obou oddělení v souvislosti s tím uváděl, že chlapci s telefony dlouho ponocovali a následující den s nimi personál z důvodu jejich únavy nemohl pedagogicky pracovat. Vychovatelé z oddělení Poklad navíc zmiňovali, že chlapci neopatrně zacházeli s nabíječkami k elektronickým zařízením (např. dráty nabíječek přetavovali a vdechovali vzniklé výpary).

Chlapci by měli mít v zásadě neomezený přístup ke všem svým osobním věcem včetně vlastního mobilního telefonu. Proto by neměli mít povinnost telefony odevzdávat personálu zařízení. To platí s výjimkou, že v individuálním případě mobilní telefon ohrožuje výchovu, zdraví a bezpečnost chlapce.⁵³ Tehdy je ředitel zařízení oprávněn mobilní telefon dočasně převzít do úschovy a chlapec je povinen takový předmět řediteli do úschovy vydat.⁵⁴ Tyto výjimky nesmějí být plošné u všech chlapců (pak již nejde o výjimku) a je třeba je pečlivě odůvodnit v jejich spisové dokumentaci.⁵⁵ Odebráním telefonu zařízení zasahuje do vlastnického práva chlapců, případně do jejich práva udržovat kontakt s rodinou a blízkými. Chlapci sice mohou využít služební telefon, v konkrétních případech to však nemusí postačovat (několikaminutový telefonát pro chlapce nemusí být dostatečný ve srovnání s častým chatováním apod.).

---

53 Podle ustanovení § 20 odst. 2 písm. d) zákona o ochranné a ústavní výchově.

54 Ustanovení § 20 odst. 2 písm. d) ve spojení s § 23 odst. 1 písm. g) zákona o ústavní a ochranné výchově.

55 Souhrnná zpráva veřejného ochránce práv z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy ze dne 21. prosince 2021, sp. zn. 33/2021/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz), s. 51.

Nad rámec výjimečného odebrání telefonu jako ohrožujícího předmětu je ředitel zařízení oprávněn pouze zakázat aktivní používání telefonu,⁵⁶ které však nespočívá v jeho odebrání. Na základě transparentních a jednoznačně stanovených pravidel zařízení může omezit používání mobilních telefonů například v době školního vyučování, řízených výchovně vzdělávacích činností, stravování, komunitních a terapeutických činností či v době nočního klidu. Taková pravidla by však měla být součástí vnitřního řádu.⁵⁷ V době návštěvy však vnitřní řád pouze zmiňoval, že „přístup k internetu a mobilnímu telefonu je samozřejmostí“, a to v části týkající se organizace zájmových činností.

Odebírání mobilních telefonů chlapcům je možné pouze v situacích, na něž dopadá § 20 odst. 2 písm. d) zákona o ochranné a ústavní výchově. Pojem předmětu ohrožujícího výchovu, zdraví a bezpečnost, o němž toto ustanovení hovoří, je však nutné vykládat restriktivně. K odebrání telefonu chlapci může zařízení přistoupit např. za situace, kdy u něj odborník (psychiatr, psycholog) konstatuje závislostní chování na telefonu, chlapec nedodrжуje stanovený léčebný (terapeutický) režim, a je tedy ohroženo jeho zdraví.⁵⁸

Zařízení by mělo na chlapce postupně přenášet odpovědnost za jejich jednání. Chlapci by měli být srozuměni se zákazem používání telefonů v době nočního klidu a s jeho důvody, respektive s důvody, pro které je používání mobilních telefonů na úkor spánku nevhodné. Současně by jim však měla být dána možnost pocítit důsledky, když tento zákaz nebudou respektovat. Pokud budou druhý den nevyspalí, bude se jim těžko vstávat a budou se potýkat s únavou, je to čistě jejich záležitost, na kterou ostatní nemusí brát ohled. Uvedené vnímám jako potřebné pro jejich přípravu na život po odchodu ze zařízení, kdy používání vlastních mobilů nebude podléhat žádné kontrole.

Rozumím tomu, že mohou nastat případy, kdy chlapec i přes únavu a problémy s běžným fungováním ve dne v důsledku opakovaného ponocování s mobilním telefonem bude ve svém jednání pokračovat. V takových situacích ředitel může dle mého názoru využít právě výše zmíněného oprávnění převzít telefon do úschovy jako předmět ohrožující výchovu chlapce a jeho zdraví. **Nesouhlasím však s tím, aby zařízení dané opatření uplatňovalo plošně, jako tomu bylo v době návštěvy, ale až po individuálním posouzení rizik a schopností každého chlapce jednotlivě.**

Opatření pro oddělení Poklad:

- 20) Umožnit všem chlapcům neomezený přístup k vlastnímu mobilnímu telefonu a odebírat jej pouze v individuálních případech (bezodkladně).**
- 21) V případě odebírání telefonu, protože jde v konkrétním případě o předmět ohrožující výchovu, zdraví a bezpečnost, provádět záznam do spisové dokumentace chlapce (bezodkladně).**

---

56 S touto možností počítá § 30 odst. 3 školského zákona.

57 Článek III metodického pokynu MŠMT k úpravě vnitřního řádu školského zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy (č. j. MSMT26924/2018-1).

58 Vyjádření veřejného ochránce práv ze dne 5. června 2023, sp. zn. 2296/2023/VOP, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

10.2 Oddělení Podhartí

Na oddělení Podhartí se telefony ukládají a nabíjejí na vychovatelnách, kde má každý chlapec k tomu určenou přihrádku. Chlapci mohou telefony používat během osobního volna, které mají po návratu z dopoledního i z odpoledního programu a večer. Vychovatelé si jejich převzetí zapisují. Chlapci u sebe telefony nemají během organizovaných aktivit, jídla a nočního klidu. Pokud by si v této době potřebovali zavolat, mohou tak učinit ze služebních telefonů.

Používáním telefonu během osobního volna se zabýval jeden ze záznamů o závadovém chování chlapce. Vychovatelka v něm uvedla: „*Večer, v rámci osobního volna, byla provedena namátková kontrola pokoje, kde bydlí chlapec D. Po příchodu na pokoj byl chlapec D pod peřinou a na stole jeho mobilní telefon. Při pohledu na mobilní telefon jsem zjistila, že chlapec D sleduje stránky pro dospělé. Chlapci D připomenuto, že není vhodné sledovat na mobilním telefonu tyto stránky. Na moji výzvu, aby odevzdal mobilní telefon, chlapec D reagoval kladně a telefon odevzdal. Po chvíli však začal být na mne drzý. Jeho verbální agresivita se změnila na fyzickou, kdy po mne hodil tašku přes rameno. V tento moment jsem chlapce D přidržela na posteli, protože začal být i hysterický a mlátit do všeho kolem sebe. Přidržela jsem jej za ruce...*“

Domnívám se, že se pedagogům nabízí v otázce přístupu chlapců k erotickému obsahu internetu především značné možnosti vzdělávání a výchovného působení (např. prostřednictvím doporučení vhodnějších materiálů s vyobrazením konsenzuálního a respektujícího styku), nepřesáhne-li samozřejmě erotický obsah a jeho dostupnost chlapcům hranici, kdy by již docházelo k jejich ohrožení. V takovém případě by bylo možné konkrétnímu chlapci (chlapcům) například znemožnit přístup k Wi-Fi připojení, příp. mu (jim) telefon odebrat do úschovy, avšak až po marném vyčerpání předchozích pedagogických pokusů o usměrnění chlapce.

Pokládám však za důležité zmínit, že život chlapců v zařízení by se měl co možná nejvíce podobat běžnému životu jejich vrstevníků mimo zdi zařízení. Nevidím důvod pro narušování soukromí téměř dospělého chlapce personálem v případě, kdy jeho chování nezasahuje do soukromí dalších osob nebo nedosahuje míry, kdy by výchova a vývoj chlapce byly v ohrožení, pokud se navíc jeho chování nijak neliší od chování jeho vrstevníků z běžných rodin. **Sexualita a intimita náleží k základním lidským potřebám, které je třeba vnímat komplexně jako širokou škálu vjemů a způsobů chování. Zařízení by proto mělo k chlapcům přistupovat s respektem k jejich potřebám a napomáhat jim k zodpovědnému a důstojnému prožívání vlastní sexuality, čemuž sledování erotického videa v soukromí pokoje chlapce odpovídá.**

Zároveň znovu apeluji na personál zařízení, aby se snažil vyhýbat vzniku situací s chlapci, které nejsou nezbytné a mohou vést k afektivnímu chování chlapců a následné nutnosti práce s agresí (více v [kapitole 7](#)).

Chlapci na oddělení Podhartí by měli mít v zásadě neomezený přístup ke svému mobilnímu telefonu stejně jako chlapci na oddělení Poklad (viz [kapitulu 10.1](#)). Pokud personál dojde v individuálním případě k názoru, že mobilní telefon pro chlapce představuje předmět

ohrožující výchovu, zdraví a bezpečnost, může ho ředitel vyzvat, aby mu telefon předal do úschovy. Chlapec má v takovém případě povinnost řediteli telefon vydat. Nesouhlasím však s tím, aby chlapci museli telefony plošně odevzdávat vychovatelům a nabíjet je pouze na vychovatelnách. Pokud má v souvislosti s nabíjením telefonů zařízení obavu o bezpečí chlapců, může jim nabídnout možnost nechat si nabíjecí zařízení a telefon pravidelně zkontrolovat revizním technikem, který vyloučí jejich rizikost.

Opatření pro oddělení Podhart:

- 22) Umožnit všem chlapcům mít mobilní telefon neustále u sebe a odebírat jej pouze v individuálních případech (bezodkladně).**
- 23) V případě odebírání telefonu, protože jde v konkrétním případě o předmět ohrožující výchovu, zdraví a bezpečnost, provádět záznam do spisové dokumentace chlapce (bezodkladně).**
- 24) Umožnit chlapcům nabíjet si mobilní telefony i mimo vyhrazená místa za splnění bezpečnostních podmínek (bezodkladně).**

11. Osobní prohlídky chlapců a jejich věcí na oddělení Poklad

Osobní prohlídky probíhají po návratu chlapců z víkendových, případně delších dovolenek. Personál se při nich zaměřuje na obsah zavazadel a oblečení chlapců. Ti jsou během prohlídky svlečeni do spodního prádla. Na oddělení působí pouze mužský personál, prohlídky tak provádí osoba stejného pohlaví.

Úkolem zařízení je zajistit umístěným chlapcům bezpečné prostředí. Tuto povinnost lze vyvozovat přímo ze zákona, podle kterého by zařízení mělo chlapcům vytvářet adekvátní prostředí v zájmu zajištění jejich zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.⁵⁹ Současně z pozitivních závazků státu podle Evropské úmluvy o lidských právech⁶⁰ vyplývá, že jeho orgány (v tomto případě výchovný ústav) zajistí bezpečí, zdraví a blaho dětí v jejich péči a přijmou opatření k ochraně dítěte před narušením jeho fyzické a morální (psychologické) integrity, pokud je – nebo má být – orgánům státu známo, že takový zásah reálně a bezprostředně hrozí. Tato opatření musí respektovat lidskou důstojnost a nejlepší zájem dítěte.⁶¹

Z hlediska navštíveného zařízení, které se specializuje mimo jiné na péči o chlapce ohrožené závislostí nebo závislé na omamných látkách, je podmínkou k vytvoření onoho „bezpečného prostředí“ minimalizace možného kontaktu chlapce s návykovou látkou uvnitř zařízení. Jinými slovy, u takto specializovaného zařízení nabývá adiktologické „pravidlo čistoty“ ještě větší váhy, než je tomu u ostatních typů zařízení. Důvodem je zejména to, že zde umístění chlapci mají s ohledem na své obtíže sníženou míru

---

59 Viz § 1 odst. 2 zákona o ústavní a ochranné výchově.

60 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášená pod č. 209/1992 Sb.

61 Články 3 a 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která je podle článku 10 Ústavy České republiky součástí právního řádu a přímo uplatnitelná pravidla, jež z ní vyplývají, mají přednost před zákonem, přičemž Ústavní soud upřesnil, že jsou součástí ústavního pořádku.

sebekontroly ve vztahu k užití návykových látek a současně jsou v případě užití drogy ohroženi zvýšenou újmou. Osobní prohlídky chlapců, kteří se vrací z pobytů mimo zařízení, mohou být jedním ze způsobů vytváření bezpečného prostředí. Jelikož neexistuje méně invazivnější alternativa s obdobným účinkem, dají se prohlídky považovat za výše zmíněné ochranné opatření.

Současně je však potřeba trvat na tom, aby způsob provádění osobních prohlídek maximálně šetřil důstojnost prohlížených chlapců. Prohlídky by tak měly probíhat výhradně za splnění následujících zásad:⁶²

- prohlídka musí probíhat bez přítomnosti ostatních chlapců a za přítomnosti minimálního počtu členů personálu,
- prohlídku musí provádět osoba stejného pohlaví,
- u prohlídky by mělo být vyvinuto veškeré možné úsilí ke zmírnění nebo odstranění pocitu trapnosti,
- pokud je nezbytné prohlédnout nejen věci (např. oblečení, což je možné důstojně provést například v souvislosti s převlečením chlapce do čistého oblečení), ale i samotného chlapce, musí mu být umožněno svléknout se do spodního prádla jen do půli těla a před sundáním dalšího oblečení se znovu obléci,
- prohlídka by neměla proběhnout, pokud je pravděpodobné, že se chlapec nemohl dostat k zakázaným předmětům (např. když se chlapec vrací z nemocnice).

Ze záznamu o chování chlapce zaměstnanci Kanceláře zjistili, že personál k prohlídce věcí chlapců přistupuje i z jiného důvodu než jen za účelem zajištění čistého prostředí bez omamných látek. Záznam pojednává o situaci, kdy chlapec A při večerním odevzdávání telefonů vychovateli předal pouze prázdné pouzdro na telefon. Nebylo přitom jasné, komu pouzdro (a chybějící telefon) ve skutečnosti patří. „*Na opětovný dotaz vychovatele, kde je k němu mobilní telefon, neodpovídal a mlčel. Požádal jsem ho proto, aby mně ukázal co má ve své osobní taštičce za věci. Po chvíli začal vyndávat obsah taštičky na podlahu chodby se slovy, že tam žádný mobil nemá, ale při podrobnějším ohledání byl v jeho taštičce nalezen mobilní telefon zn. Redmi, o kterém tvrdil, že je jeho. Patrně ho chtěl využít k plánovanému útěku z HD.*“

Celá situace vyústila v silný afekt chlapce A, který dle slov vychovatele vyžadoval přidržení chlapce A do úplného zklidnění. Protože se daným postupem chlapec A neuklidnil, přivolal vychovatel na pomoc dalšího vychovatele. Afektu byli přítomni i další chlapci, kteří cítili potřebu vychovatelům pomoci, proto chlapec C udeřil chlapce A do obličeje, čímž mu způsobil poranění horního rtu. Zranění ale nevyžadovalo lékařské ošetření.

Osobní prohlídky chlapců a jejich věcí po návratu z dovolenek, příp. z útěku za účelem zjištění, zda chlapec nevnáší do zařízení omamné látky, považuji za přiměřené, pokud je pravděpodobné, že se o to konkrétní chlapec snaží. Jinak je tomu v případě prohlídky věcí

---

62 Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 21. srpna 2023, sp. zn. 13/2023/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

chlapců pouze za účelem vymáhání plošného odevzdávání telefonů (o tom více v [kapitole 10](#)).

Současně se domnívám, že by personál při péči o chlapce měl hledat strategie, jak zabránit vzniku kritických situací a napětí mezi personálem a chlapci, a snažit se přitom používat metody, které by předcházely situacím, ve kterých je nezbytné použití fyzické síly vůči chlapcům (viz [kapitolu 7](#)). Pokud už k takové situaci dojde, personál by se měl snažit o to, aby jejímu řešení nepřihlíželi ostatní chlapci a hlavně se do něho nezapojovali. K tomu je ale nezbytné, aby byl v zařízení přítomen dostatek personálu (viz [kapitolu 16.1](#)).

12. Návštěvy přátel a partnerek chlapců na oddělení Poklad

Právo stýkat se s příbuznými i společensky blízkými osobami⁶³ chlapcům přiznává občanský zákoník.⁶⁴ Podle zákona o ústavní a ochranné výchově má chlapec s nařízenou ústavní výchovou právo na udržování kontaktu s osobami odpovědnými za výchovu a dalšími blízkými osobami, a to formou korespondence, telefonických hovorů a návštěv. Mimo to má chlapec právo přijímat v zařízení s vědomím pedagogického pracovníka i návštěvy dalších osob.

Pedagogický pracovník návštěvu nepřipustí, pokud chlapci byly návštěvy omezeny nebo zakázány opatřením ve výchově⁶⁵ nebo pokud návštěva ohrožuje zdraví nebo bezpečnost.⁶⁶ Opatřením ve výchově přitom nelze zakázat návštěvy osob odpovědných za výchovu nebo osob blízkých.⁶⁷ Ředitel má právo zakázat nebo přerušit návštěvu osob odpovědných za výchovu nebo jiných osob v zařízení v případě jejich nevhodného chování, které by nepříznivě působilo na výchovu dětí.⁶⁸ Jinak má zařízení aktivně vytvářet podmínky pro vytvoření či udržování kontaktu chlapců s rodinou a blízkými osobami.⁶⁹

Z rozhovorů s chlapci vyplynulo, že za nimi o víkendech mohou chodit na návštěvu jejich rodinní příslušníci, a to během všech fází programu. Jiné blízké osoby (partnerky) za nimi však chodit nemohou, přičemž někteří chlapci mají se svými partnerkami již potomky, případně jejich příchod na svět očekávají. **Vnitřní řád sice uvádí, že na každém oddělení byla zřízena návštěvní místnost, zaměstnanci Kanceláře na ni však při prohlídce oddělení Poklad nenarazili.**

---

63 Za podmínky, že citový vztah, který k nim chlapec má, není jen přechodný, a pokud je zřejmé, že by nedostatek styku s těmito osobami pro chlapce znamenal újmu a tyto osoby se stykem souhlasí.

64 Viz ustanovení § 927 občanského zákoníku.

65 Podle § 21 odst. 1 písm. e) zákona o ústavní a ochranné výchově.

66 Podle § 20 odst. 1 písm. n) a o) zákona o ústavní a ochranné výchově.

67 Podle § 22 občanského zákoníku je osobou blízkou i „jiná osoba v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní“.

68 Viz § 23 odst. 1 písm. e) zákona o ústavní a ochranné výchově.

69 Příloha č. 1 k Výnosu ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. 17/2018, Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči, Standard č. 2.14 a).

Návštěvní řád zařízení říká, že návštěvu má povolenou ze zákona rodič uvedený v rodném listu a stanovený zákonný zástupce, další osoby jen s písemným souhlasem zákonného zástupce. Zařízení povolí návštěvu i dalším osobám, je-li jejich návštěva v zájmu dítěte a neodporuje přání zákonných zástupců.

Přestože žádný z chlapců na oddělení nemá uloženou ochrannou výchovu, platí zde plošné pravidlo o nemožnosti návštěv jejich partnerek, přičemž zákon o ústavní a ochranné výchově zařízení takovou možnost nedává. Ředitel může pouze zakázat nebo přerušit návštěvu v případě nevhodného chování blízkých osob (např. pokud jsou agresivní nebo pod vlivem omamných látek), které by nepříznivě působilo na výchovu chlapců. Ředitel proto musí posuzovat situaci každého chlapce a potenciální rizika související s návštěvou vždy individuálně a jednotlivě.

Při dovozování, zda se v konkrétním případě jedná o osobu blízkou, může zařízení vycházet z informací, které chlapec poskytne; v pochybnostech se může obrátit na jeho rodinné příslušníky pro doplnění informací. Dále lze existenci vazby mezi osobami zkoumat například tím, zda jsou spolu v kontaktu a v jakém.⁷⁰ Pokud má zařízení informace o rodinných poměrech chlapce, ze kterých vyplývá, že tento je, příp. bude otcem, lze dovodit, že matka dítěte představuje pro chlapce osobu blízkou, i když mezi nimi není manželský vztah a z důvodu umístění chlapce do zařízení spolu nemohou trvale žít. Pokud zařízení vyžaduje výslovný souhlas rodičů s návštěvou chlapce dalšími osobami, jak je popsáno v návštěvním řádu, **nepřiměřeně tím zasahuje do práva chlapců na udržování kontaktu s blízkými⁷¹ a do jejich práva na soukromý život.⁷²**

Návštěvy by navíc neměly být omezovány jen na některé dny (např. víkend), ale zařízení by mělo umožnit návštěvu chlapců vždy, pokud to nezasahuje do soukromí ostatních chlapců nebo to výrazně nenarušuje program.

Pokud nejsou naplněny podmínky pro uložení opatření ve výchově, kterým by chlapci byly zakázány návštěvy, a návštěva neohrožuje jeho zdraví nebo bezpečnost,⁷³ zařízení by mu mělo umožnit i návštěvy přátel, a to i bez souhlasu rodičů.⁷⁴ Přestože na oddělení chybí návštěvní místnost, návštěva se může odehrát i v prostorných společných místnostech oddělení. **Zařízení by však mělo zajistit návštěvám důstojný a vhodně vybavený prostor, který jim poskytne dostatek soukromí.** Formulují proto související opatření.

Opatření pro oddělení Poklad:

- 25) Upustit od plošného zákazu návštěv partnerek chlapců a dalších blízkých osob na oddělení (bezodkladně).**

---

70 Zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 12. prosince 2014, sp. zn. 210/2014/VOP, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

71 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. n) a o) zákona o ústavní a ochranné výchově.

72 Podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

73 Podle § 21 odst. 1 písm. e) a § 23 odst. 1 písm. e) zákona o ústavní a ochranné výchově.

74 Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 4. února 2021, sp. zn. 48/2017/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

- 26) Zajistit návštěvám důstojný a vhodně vybavený prostor, který jim poskytne dostatek soukromí (do 3 měsíců).**

13. Režim dne

13.1 Oddělení Poklad

Chlapci vstávají v 7 hodin ráno, poté mají rozcvičku a snídani. Chlapci umístění na oddělení během návštěvy nenavštěvovali žádnou školu, proto dopoledne probíhá pracovní výchova. V den naší návštěvy pracovali v lese se dřevem. Ředitel se jim snaží shánět brigády v okolí zařízení. Chlapci tak svůj čas namísto dalšího studia tráví primárně manuální prací. Oběd si chlapci vyzvedávají s vychovatelem ze školní jídelny, která sídlí na oddělení Podhartí, a konzumují ho v prostorách svého oddělení. Po obědě si vychovatelé předávají službu, přičemž ranní vychovatel zhodnotí, jak probíhal dopolední program. Dopolední program se skládá ze společné vycházky a dalších aktivit (jako jsou hry, sportovní aktivity, sledování TV, práce nebo hry na PC) a osobního volna.

Před večeří se chlapci sprchují (viz [kapitolu 5.2.2](#)) a mají večerní program. Po druhé večeři si plní úklidové služby a následně vychovatel zhodnotí průběh dne. Čas večerky je stanoven na 21 hodin. Víkendový režim se neliší od všedních dnů.

Přestože chlapci dále nestudují a zůstávají celý den v zařízení (příp. v jeho okolí), mělo by jim zařízení vytvářet dostatek příležitostí, aby se mohli dále rozvíjet, a připravovat se tak na samostatný život mimo zařízení (více v [kapitole 14](#)).

Dávám zařízení ke zvážení, zda večerku u chlapců na oddělení Poklad vzhledem k jejich věku blízkému se dospělosti neprodloužit. Obzvláště v letních měsících, kdy slunce zapadá až po 20. hodině, je nízká pravděpodobnost, že se chlapcům podaří tak brzy usnout. To ostatně sami uváděli v rozhovorech se zaměstnanci Kanceláře.

13.2 Oddělení Podhartí

Chlapci vstávají v 7 hodin ráno, dostávají léky a společně odcházejí na snídani. Poté se připravují na dopolední program. Čtyři chlapci sami odjíždějí na střední školy v Královéhradeckém kraji, 12 chlapců dochází do Základní a Praktické školy ve Dvoře Králové nad Labem. Zbývajících 12 chlapců, kteří mají již splněnou povinnou školní docházku, se dále nevzdělává a zůstává v zařízení s vychovatelem, přičemž při první návštěvě byl ve stejné pozici pouze 1 chlapec. Zařízení danou skutečnost zdůvodnilo tím, že chlapci nezískali potřebné doporučení školského poradenského zařízení, díky kterému by se mohli vzdělávat ve škole pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.⁷⁵ Etopedka zařízení jim proto v některých dnech připravuje úkoly k vypracování obdobně jako ve škole.

V den naší návštěvy se dopolední program části chlapců skládal z výtvarných aktivit, hraní ping pongu a pobytu na sportovním hřišti. Ve zbytku času před obědem mají chlapci osobní volno, které nejčastěji tráví telefonováním nebo surfováním na internetu.

---

⁷⁵ Podle ustanovení § 16 odst. 9 školského zákona.

Následuje vydání léků a oběd v jídelně, která se nachází v přízemí zařízení. Po obědě vychovatelé odnesou nádobí a chlapci mají za úkol utřít stoly. Dále chlapce čeká hodnocení první části dne a ve 14 hodin odcházejí spolu s vychovateli třikrát týdně na nákup (viz [kapitolu 4.2.1](#)).

Náplň zbytku odpoledního programu se liší podle nápadů jednotlivých vychovatelů. Chlapci si z nabídky vybírají a rozdělují se nezávisle na tom, zda žijí na žlutém nebo modrém patře. Vychovatelé pouze dbají na to, aby byly skupiny co do počtu chlapců přibližně stejně velké. Do zařízení se vracejí do 16:30 hodin odpoledne, pak se sprchují, dostávají léky a jdou na večeri. Po večeri si chlapci plní služby, které spočívají v úklidu společných prostor a mají sloužit k nácvičku sociálních dovedností. Zbytek večera chlapci tráví dle svého uvážení. Všechny vyjmenované aktivity přitom chlapci absolvují v nočních košilích, příp. v pyžamech, což neodpovídá režimu běžné domácnosti (o tom více v [kapitole 15.2](#)). Večerka se pohybuje okolo 21 hodin. Víkendový režim se liší jen mírně, chlapci vstávají o hodinu později a vychovatelé jim mohou prodloužit večerku, například když chlapci chtějí sledovat sportovní utkání nebo film v televizi.

Oddělení sídlí v hlavní budově zařízení, ke které náleží oplocené parkoviště. Tam chlapci mohou chodit v omezených časových intervalech (jednou za 2 hodiny) kouřit cigarety, aby se danému chování vyvarovali uvnitř budovy. Doprovázejí je vychovatelé, kteří kouří spolu s nimi. Personál toleruje kouření s odůvodněním, že jde o způsob, jak u chlapců snížit průběžně vznikající tenzi. Některým chlapcům se přesto daří kouření vyvarovat; personál tyto chlapce motivuje pochvalou.

Oceňuji snahu zařízení chlapce za kouření netrestat, ale dávkování tabáku alespoň cíleně odkládat a limitovat. **Nesouhlasím však s tím, aby před chlapci kouřili jejich vychovatelé. Kouření by i při určité toleranci mělo stále být něčím, co pedagogický personál při plnění své výchovné role neschvaluje, ale naopak chlapce od užívání nikotinu jako zdraví škodlivé látky odrazuje.**

Zaměstnancům Kanceláře se během návštěvy nepodařilo zjistit konkrétní důvody, pro které se jednotliví chlapci nemohou dále vzdělávat v běžných školách. **Žádám proto zařízení, aby mě o těchto individuálních důvodech informovalo spolu se svým vyjádřením ke zprávě.** Domnívám se totiž, že by zařízení mělo vynaložit větší úsilí k tomu, aby se chlapci, kteří momentálně nenavštěvují žádnou školu a zůstávají dopoledne v zařízení, mohli dále rozvíjet, a připravovat se tak na samostatný život mimo zařízení. Pokud se nechtějí dále vzdělávat, zařízení by mělo spolupracovat s úřadem práce, u kterého jsou chlapci evidováni, za účelem získání kvalifikace skrze rekvalifikační kurzy (více v [kapitole 14](#)).

14. Brigády a další vzdělávání chlapců

Z rozhovorů s chlapci i personálem na obou odděleních vyplynulo, že chlapci si přivydělávají na brigádách, které jim shání personál zařízení. **Chlapci takto získávají 50 Kč za hodinu odvedené práce, přičemž základní sazba minimální mzdy v letošním roce činí**

112,50 Kč⁷⁶ za hodinu. Dotazovaní chlapci vyjadřovali nadšení, že mají způsob, jak získat mimo kapesné a motivační systém „Vzorňák“ další finanční prostředky.

Ředitel vypověděl, že chlapcům z oddělení Poklad zajišťuje brigády v okolí zařízení. V den, kdy se má brigáda uskutečnit, chlapci z tohoto oddělení jedou oficiálně na výlet. Skrze dané nastavení pak ředitel může chlapcům předat peníze „na ruku“ bez nutnosti dalších administrativních kroků.

V den naší návštěvy chlapci z oddělení Poklad pracovali dopoledne v lese (tahali dříví), jindy například vypomáhají sousedům atd. Chlapci umístění na tomto oddělení, ale i velká část chlapců z oddělení Podhartí nenavštěvují školu v zařízení ani mimo něj, a proto zůstávají celý den v zařízení. Zaměstnanci Kanceláře ze spisové dokumentace zjistili, že jeden z rodičů zde umístěného chlapce nesouhlasí s tím, že se chlapec při pobytu v zařízení nebude dále vzdělávat.

Zařízení by chlapcům mělo vytvářet podmínky pro dosažení vzdělání a pro přípravu na povolání v souladu s jejich schopnostmi, nadáním a potřebami.⁷⁷ Přestože si cením snahy zařízení vést chlapce k pracovním návykům a zprostředkovat jim možnost přivýdělnku, musím upozornit, že jeho výše popsaná praxe má mnoho stinných stránek a potenciálních rizik.

Vedení zařízení aktuální praxi sice může vnímat jako oboustranně výhodnou, když chlapcům zajistí potřebnou náplň dopoledne, ti si přivydělají a sousedé současně získají levnou pracovní sílu. Chlapci však na tomto nastavení trápí, protože nejenže nedostávají odměnu za práci ve výši minimální mzdy, ale nemohou se v tomto čase ani dále rozvíjet způsobem, který by pro ně byl prokazatelně přínosný i v jejich budoucím legálním zaměstnání.

Pokud chlapci jezdí na brigády dobrovolně a v případě nechuti pracovat se „výletu“ nemusejí účastnit, nespátřuji v popsané praxi riziko špatného zacházení. V opačném případě by však mohlo jít až o nucenou práci, kterou právní řád zakazuje.⁷⁸

Jestliže zařízení zajišťuje chlapcům brigády výše popsaným způsobem, pohybuje se v šedé zóně a existuje mimo jiné riziko, že jeho jednání inspektorát práce označí za zastřené zprostředkování zaměstnání podle § 5 odst. g) zákona o zaměstnanosti, které tento zákon hodnotí jako přestupek.^{79, 80} Zároveň musím poukázat na to, že chlapci nedostávají za práci

---

76 Podle nařízení vlády č. 396/2023 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí.

77 Podle § 20 odst. 1 písm. e) zákona o ústavní a ochranné výchově.

78 Podle čl. 9 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

79 Viz § 140 odst. 1 písm. b) zákona o zaměstnanosti.

80 Konopková, Silvie. *Problematické aspekty výkonu práce u dětí s nařízenou ústavní výchovou*. Online, PDF. In: COFOLA 2023 Sborník příspěvků mladých právníků, doktorandů a právních vědců. Část 2 – Nelegální práce. 2023, s. 154. Brno: MUNI Press. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola/2023/cofola-2023-02.pdf> [cit. 2024-07-29].

adekvátní odměnu, když za výkon brigády získávají částku ve výši menší než je polovina aktuální minimální mzdy.

Zákon o výkonu ústavní a ochranné výchovy nabízí řešení, jak chlapce do pracovních aktivit zapojit. Ve výchovném ústavu může být pro chlapce po ukončení povinné školní docházky, kteří se dále nepřipravují na budoucí povolání, z výchovných a vzdělávacích důvodů zřízena tzv. pracovní výchovná skupina, v níž se chlapci mohou soustředit na přípravu na výkon povolání nebo pracovní činnosti. Chlapec starší 15 let zařazený do této skupiny může vykonávat též pracovní činnosti v pracovněprávním vztahu, odpovídající jeho věku, zdravotnímu stavu a schopnostem.⁸¹ Druhou variantou, jak chlapci mohou získat potřebnou kvalifikaci k uplatnění na trhu práce mimo zdi zařízení, je jejich účast na rekvalifikačních kurzech⁸² poskytovaných úřadem práce. Zařízení by proto mělo s úřadem práce za tímto účelem aktivně spolupracovat.

Zařízení by mělo vyhodnocovat individuální schopnosti jednotlivých chlapců a snažit se jim, pokud je to možné, zajistit příležitosti k dalšímu vzdělávání v běžně dostupných službách. Zároveň zařízení žádám, aby vytvořilo záruky, že pracovní činnost chlapců na obou odděleních bude dobrovolná a že za ni chlapci budou dostávat adekvátní odměnu, která nebude pod úrovní minimální mzdy. **Současně zařízení žádám, aby mě informovalo o tom, jaké kroky učinilo v oblasti vzdělávání u chlapce, jehož rodič upozornil, že nesouhlasí s tím, aby během pobytu v zařízení nechodil do školy.**

Opatření pro obě oddělení:

- 27) **Vytvořit záruky, které zajistí, že chlapci budou vykonávat pracovní činnost vždy dobrovolně a získají za ni adekvátní odměnu, která bude dosahovat minimálně úrovně minimální mzdy (bezodkladně).**

15. Úprava vlastního vzhledu a ošacení

15.1 Úprava účesu

Chlapci by měli mít možnost úpravy zevnějšku dle svých přání. V souladu s principem normality by měli využívat služby péče o tělo (kadeřnictví, pedikúra) mimo zařízení.

Z rozhovorů s chlapci vyplynulo, že jim vlasy stříhá vychovatel. Možnost volby účesu je omezena, protože některé pánské stříhy jim vychovatel buď nechce dovolit, nebo neví, jak požadovaný stříh provést.

Zařízení by mělo respektovat individualitu chlapců a vytvořit jim prostor k vyjádření vlastní identity prostřednictvím úpravy jejich vzhledu s případným požadavkem na přiměřenost a dodržování mezí tvořených obecně přijímanými společenskými normami. Pokud si

---

81 Podle § 2 odst. 7 a 8 vyhlášky č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.

82 Podle § 108 a násl. zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti ve spojení s vyhláškou MPSV č. 519/2004 Sb., o rekvalifikaci uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání a o rekvalifikaci zaměstnanců.

chlapec přeje mít vlasy upravené určitým způsobem, měl by mít možnost navštívit za tímto účelem kadeřnictví. **Přestože upravování vlasů v domácím prostředí není neobvyklé ani v běžných domácnostech, plošné nahrazování veřejně dostupných služeb činností personálu zařízení má samo o sobě ústavní charakter.**⁸³ Proto formuluji související opatření.

Opatření pro obě oddělení:

28) Umožňovat chlapcům využívat služeb péče o tělo (kadeřnictví) mimo zařízení (průběžně).

15.2 Ošacení a péče o prádlo

Chlapci na obou odděleních mohou mít vlastní oblečení, případně si mohou vybrat erární. Chlapci na oddělení Podhartí odevzdávají špinavé prádlo do prádelny zařízení, odkud si ho také po vyprání vyzvedávají. Spodní prádlo a ponožky si ráno přebírají na vychovatelně. Vychovatelé pak kontrolují, zda jejich výběr oblečení odpovídá počasí a příležitosti.

Zaměstnanci Kanceláře vyzorovali, že chlapci na oddělení Podhartí se po návratu z odpoledního programu před 17. hodinou odpoledne vysprchovali a poté trávili zbytek dne v noční košili (někteří bez spodního prádla), případně v pyžamu. V rámci dalšího programu je přítom čekala večeře, úklid společných prostor a osobní volno.

O tom, že chlapci v pyžamech i uklízejí, svědčí i záznam ve věci závadového chování chlapce B. Při popisu okolností, které předcházely útěku chlapce B ze zařízení, záznam uvádí: „*Po večeři v 17:30 hod. jsme s chlapci /.../ vynášeli barely do kontejnerů na dvorku (chlapci byli pouze v pyžamu).*“ Po návratu do budovy takto oblečený chlapec B vyskočil z okna jídelny a utekl.

Personál v souvislosti s tím uvedl, že někteří chlapci na oddělení Podhartí mají špatné hygienické návyky. Například se po sprchování, kdy už chodí v nočních košilích, ukáže, že mají špinavé nohy. V takovém případě je vychovatel vyzve, aby se šli umýt znovu. Protože se prádlo v zařízení pere centrálně, zaměstnanec, který má tuto agendu na starost, si při zběžné kontrole všiml, že některý z chlapců odevzdává spodní prádlo špinavé. Personál se proto zaměřil na to, aby daného chlapce odhalil, aniž by to musel udělat veřejně před ostatními chlapci. Z toho dovozují, že chlapci nosí erární spodní prádlo, které není určeno pouze jim. Ostatní oblečení je totiž dle informací od personálu označeno jejich jménem, aby si ho mezi sebou nezaměnili, protože bez označení ho údajně nedokážou rozlišit. Předpokládám, že pokud by bylo takto označeno i spodní prádlo, personál by nemusel anonymně pátrat po jeho vlastníkově mezi všemi chlapci, ale mohl by se obrátit přímo na konkrétního chlapce.

Zařízení by se mělo snažit naplnit při péči o chlapce princip normality, tak aby se jejich život v zařízení co nejvíce podobal přirozenému (rodinnému) prostředí, běžným společenským normám, běhu všedního dne a naplňování společenských potřeb

---

⁸³ Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 29. listopadu 2022, sp. zn. 40/2022/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz), s. 36.

adekvátních věku.⁸⁴ Vnímám, že potřeby chlapců vyžadujících výchovně léčebný režim mají svá specifika. Výše popsanou praxi, kdy chlapci ve věku 15 až 18 (a více) let chodí přede všemi od pozdního odpoledne v nočních košilích / v pyžamech, však hodnotím jako nežádoucí, protože nejenže popírá individualitu jednotlivých chlapců a neodpovídá principu normality, ale navíc značně zasahuje do jejich lidské důstojnosti. Vzhledem k tomu, že chlapci v pyžamech, ve kterých spí, rovněž uklízejí, chodí ven a tráví čas v jídelně a společných prostorách zařízení, odporuje daná praxe současně běžným hygienickým návykům.

Nevidím důvod, proč by chlapci nemohli nosit běžné domácí oblečení a do pyžama se převléknout až před spaním. Aktuální nastavení chlapcům může připomínat nemocniční režim, kdy ale ani pacienti na většině oddělení nemusejí během dne pobývat v pyžamech, natož v nich provádět úklidy společných (ani jiných) prostor. Na psychiatrických odděleních tuto praxi běžně kritizují.⁸⁵

Stejně tak negativně vnímám výše popsanou situaci se spodním prádlem, u něhož může během procesu praní prádla jednoduše dojít k jeho záměně. Spodní prádlo by chlapci navíc měli mít uloženo ve své šatní skříni bez nutnosti si ho každý den přebírat od vychovatelů.

Žádám proto zařízení, aby svoji praxi změnilo. Chlapci by si měli prát prádlo sami za pomoci vychovatelů v prostorách výchovných skupin tak, aby měli možnost získat potřebné dovednosti pro samostatný život mimo zařízení. Daným nastavením by se zařízení vyhnulo možným záměnám oblečení a nutnosti nedůstojně pátrat po vlastníkově ušpiněného spodního prádla.

Opatření pro obě oddělení:

- 29) **Upustit od praxe, kdy se chlapci odpoledne převlékají do nočních košilí / pyžam a tráví v nich zbytek dne (bezodkladně).**
- 30) **Upustit od centrálního praní prádla a umožnit chlapcům prát si prádlo s pomocí vychovatelů v prostorách výchovných skupin (do 3 měsíců).**

16. Atmosféra v zařízení

16.1 Složení pedagogického týmu

Zařízení by mělo zaměstnávat takový počet pracovníků, aby bylo schopno zajistit potřeby aktuálně umístěných chlapců. Mělo by v rámci možností usilovat o stálost složení a genderovou vyváženost personálu, který pečuje o chlapce.

Ředitel uvedl, že v nedávné době z oddělení Poklad odešel vedoucí vychovatel. Jeho služby za něj v období návštěvy proto sloužil sám a sháněl za něho náhradu. O chlapce v zařízení pečovalo vzhledem k jejich individuálním potřebám a častým krizovým situacím málo

---

84 Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 13. května 2016, sp. zn. 13/2016/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

85 Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 13. prosince 2023, sp. zn. 26/2023/NZ, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

personálu (viz [kapitolu 1.2](#)). Nedostatek personálu přitom může být důvodem toho, proč řešením krizových situací často přihlížejí ostatní chlapci (viz [kapitola 7](#) nebo [kapitola 11](#)).

V pedagogickém týmu zařízení je většina členů mužského pohlaví. Podle některých členů personálu je to v čistě chlapeckém zařízení výhoda, protože vychovatelé jsou fyzicky zdatnější a chlapci je více respektují. Pod jejich dohledem tak dochází méně často k útěkům chlapců ze zařízení. Personál opakovaně poukazoval na absenci respektu chlapců k ženám. V týdnu naší návštěvy se přitom o chlapce starala každý den alespoň jedna denní, příp. noční vychovatelka.

Vnímám, že téma respektu chlapců k opačnému pohlaví mezi personálem rezonuje. Zařízení by se proto mělo na dané téma zaměřit a personálu poskytnout potřebnou podporu (viz [kapitolu 6](#)). Jednou ze zásad, na které má být vzdělávání založeno, je vzájemná úcta a respekt všech jeho účastníků.⁸⁶ Jedním z obecných cílů vzdělávání, na který by vychovatelé při práci s chlapci také neměli zapomínat, je pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti.⁸⁷

Mám za to, že chlapci potřebují pozitivní vzory obou pohlaví, a proto by se v zařízení měli setkávat nejen s mužským, ale i se ženským prvkem výchovy. Chlapci si mohou jen těžko vybudovat respekt k ženám, pokud o ně zařízení pečuje primárně prostřednictvím fyzicky zdatných mužů. Genderová i přístupová variabilita je přitom vhodným nástrojem při práci s chlapci, kteří mohou bojovat například s osobnostními přenosy z původního prostředí. Schopnost respektující komunikace se všemi osobami nezávisle na jejich pohlaví navíc představuje nedílnou složku výchovy chlapců potřebnou pro jejich budoucí pracovní i osobní život mimo zařízení. Zařízení by se proto mělo snažit o vyrovnané zastoupení pedagogických pracovníků a pracovník ve vychovatelském týmu.⁸⁸

16.2 Přístup personálu k dětem

Personál by k dítěti měl přistupovat s respektem k jeho potřebám. Přístup personálu by měl být založen na vztahu s chlapcem, podrobné znalosti jeho anamnézy, důvodů jeho umístění do zařízení a pochopení příčin jeho případných obtíží.

Během návštěvy zaměstnanci Kanceláře pozorovali na obou odděleních vstřícný přístup personálu k chlapcům. Oslovení chlapci uváděli, že v personál mají důvěru. Z některých rozhovorů však vyplynulo, že je v zařízení i člen personálu, který má na chlapce křičet a nadávat jim.

Zaměstnanci Kanceláře ředitele informovali o zjištění ohledně možného nevhodného chování některých členů personálu vůči chlapcům v závěru návštěvy. Ředitel sdělil, že se

---

86 V souladu s ustanovením § 2 odst. 1 písm. c) školského zákona.

87 Ustanovení § 2 odst. 2 písm. d) školského zákona.

88 Rada Evropy. *Doporučení Rec(2005)5 Výboru ministrů členským státům ohledně práv dětí žijících v institucionálních zařízeních*. Online. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a452f> [cit. 2024-08-09], s. 4.

zjištěními bude zabývat. Žádám ho proto, aby v reakci na zprávu sdělil, zda danou věc nějak prošetřil a k jakým závěrům případně dospěl.

Uvědomuji si, že práce v zařízení je vzhledem k cílové skupině náročným a mnohdy stresujícím povoláním, které může vést k profesnímu vyčerpání a frustraci, v krajním případě i syndromu vyhoření. Tyto stavy se poté mohou projevovat neprofesionální péčí či nevhodným přístupem zaměstnanců k chlapcům. **Zdůrazňuji však, že je povinností vedení zařízení zajistit, aby v kontextu náročné péče a neustálého tlaku na personál přístup k chlapcům nesklouzl k dehumanizaci či atmosféře moci.** V této souvislosti proto znovu poukazuji na důležitost dostupné supervize, příp. intervize pro zaměstnance (viz [kapitulu 6](#)) a funkčního vnitřního stížnostního mechanismu (viz [kapitulu 17](#)).

Personál nosí visačky se jmény a chlapci vychovatelům vykají a oslovují je pane/paní. Personál chlapcům tyká.

Z rozhovorů s chlapci vyplynulo, že mají dobré povědomí o identitě jednotlivých vychovatelů. Nošení visaček v daném případě považuji za nadbytečný prvek přispívající k ústavnosti prostředí. Proto formuluji související opatření.

Opatření pro obě oddělení:

31) Upustit od nošení visaček se jmény přítomného personálu (bezodkladně).

17. Stížnostní mechanismy a jiné pojistky proti špatnému zacházení

17.1 Oddělení Podhartí

Personál uvedl, že každý chlapec má svého klíčového pracovníka, kterého si volí dle libosti. Seznam klíčových pracovníků není nikde evidován, protože chlapci své volby často mění (několikrát za den). Klíčoví pracovníci chlapcům podle ředitele například vybírají dárky.

Rozdělení chlapců do výchovných skupin je čistě formální, zařízení funguje na komunitní bázi. Chlapci sice pobývají na jednom z pater oddělení, ale do skupin se během dne skládají podle nabízeného programu. Ani vychovatelé nejsou kmenovými vychovateli určité skupiny, ale střídají se v rámci pater i podle programu.

V daném nastavení je přirozené, že se chlapci obracují se svými potřebami v průběhu dne na kohokoliv, s kým jsou právě v kontaktu. Žádný člen personálu oddělení Podhartí tak klíčovým pracovníkem chlapce ve skutečnosti nemohl být, protože klíčový pracovník se vyznačuje svou stálostí. Měl by sledovat vývoj konkrétního dítěte, všimnout si jeho potřeb a spokojenosti, monitorovat výsledky péče a koordinovat zajištění jeho potřeb, udržovat s ním pravidelný individuální kontakt a hájit jeho zájmy. Daného standardu nelze dosáhnout za situace, kdy vychovatel není s dítětem v častém a širším kontaktu a složení skupiny, o kterou pečuje, je značně nestálé.

Schránky důvěry se na oddělení nacházejí na více místech. Jednu z nich najdeme u hlavního vchodu do zařízení, další u ředitelny (slouží pro chlapce i zaměstnance), jen není

chlapcům volně dostupná, protože k ředitelně vedou zamčené dveře. Ředitel uvedl, že chlapci do ní mohou podnět vhodit při cestě do kuchyňky, která leží vedle ředitelny. Tam však chlapci chodí pouze za doprovodu vychovatele, případnou stížnost tak nemohou podat diskrétně, nikým nepozorováni. Chlapci svoje podněty mohou vkládat i do schránek ostatních zaměstnanců. Podle ředitele není schránka důvěry příliš využívána, chlapci se na něj se stížnostmi raději obracejí po telefonu.

Žádám zařízení, aby schránku důvěry chlapcům více zpřístupnilo a umístilo ji tak, aby se k ní mohli dostat sami bez dohledu personálu a případnou stížnost do ní vhodit, aniž by byli viděni. Schránka by měla být opatřena informací, kdo ji vybírá a kdy, jak je s jednotlivými podněty naloženo a kdo je do jejího vyřizování zapojován. Správné nastavení interního stížnostního mechanismu totiž může pomoci nejen k rychlé identifikaci a následnému řešení jednotlivých problémů, ale rovněž k jejich prevenci.⁸⁹ Co se týče anonymních podání, ta sice nejsou stížností v pravém slova smyslu, mohou však být podnětem pro zařízení. Pokud je anonymní podání věcné, mělo by je zařízení vyřídit a o způsobu vyřízení chlapce informovat (např. na nástěnce či na společném setkání).

Na společných nástěnkách na chodbách oddělení visí dokument s kontakty na ředitele, státní zástupkyni, ČŠI, ombudsmana, linku bezpečí a Policii ČR pro případ, že by se chlapci se svými podněty chtěli obrátit na instituce vně zařízení. To považuji za příklad dobré praxe.

Opatření pro oddělení Podhart:

32) Umístit schránku důvěry do prostor, kde se mohou chlapci běžně každý den pohybovat bez dozoru dospělých (bezodkladně).

17.2 Oddělení Poklad

Každý chlapec má svého klíčového pracovníka, kterého si vybírá libovolně ze členů výchovného personálu na oddělení. Klíčový pracovník slouží jako osoba blízká, které se chlapci mohou kdykoliv svěřit a požádat o podporu a pomoc. Vzhledem ke znalosti chlapců jim klíčový pracovník mimo jiné vybírá dárky k narozeninám, Vánocům atd. Vedoucí vychovatel oddělení vede seznam jednotlivých klíčových pracovníků a v případě potřeby ho aktualizuje.

Ve srovnání s oddělením Podhart systém klíčových pracovníků na oddělení může za daných okolností reálně fungovat.

Ve spodní části zařízení, kudy chlapci procházejí při cestě do svých pokojů, se nachází schránka důvěry. Jde o nijak neoznačenou poštovní schránku, přičemž ani v jejím okolí nejsou dostupné informace o tom, k čemu schránka slouží. Ředitel její obsah každý den vybírá, z rozhovorů s chlapci však vyšlo najevo, že o existenci schránky důvěry ani o jejím

---

⁸⁹ Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Mechanismy pro podávání stížností. Výňatek z 27. Všeobecné zprávy výboru CPT publikované v roce 2018. Online. 2018. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680a8aeaa> [cit. 22. 07. 2024].

účelu nemají povědomí. I na tomto oddělení mají chlapci k dispozici kontakty na ředitele, kontrolní orgány a další instituce.

Žádám zařízení, aby schránku opatřilo příslušným označením a doplnilo o informace, k čemu slouží, kdo ji vybírá, jak je s jednotlivými podněty naloženo a kdo je do jejího vyřizování zapojován. Daný stížnostní mechanismus slouží jako alternativa pro chlapce, kteří svoje podněty nechtějí řešit osobně přímo s personálem (více v [kapitole 16.2](#)).

Opatření pro oddělení Poklad:

- 33) Opatřit schránku důvěry příslušným označením a doplnit informace o způsobu nakládání s jednotlivými podněty (bezodkladně).**

18. Centrální vypínání elektřiny na oddělení Podhart'

Na vychovatelně žlutého patra se nachází deska s centrálními vypínači k jednotlivým pokojům a zásuvkám v nich. Pokud si chlapci chtějí v pokoji rozsvítit nebo zapnout televizi, musejí o to požádat vychovatele, který jim jednotlivé vypínače z vychovatelny zprovozní. Podle personálu jde o bezpečnostní opatření.

Obrázek 6 – centrální vypínače na vychovatelně

Obrázek 7 – přihrádky chlapců na vychovatelně

Rozumím tomu, že se personál zařízení snaží chlapce během jejich pobytu na oddělení chránit. Výše popsané opatření, které chlapcům brání v tom, aby si sami rozsvítili světlo

v pokoji, však považuji za nedůstojné a nebezpečné.⁹⁰ Na žlutém patře se toalety nacházejí na chodbě, a proto pokud chlapec potřebuje jít v noci na záchod, měl by mít možnost si v pokoji rozsvítit, aby při cestě po pokoji nezakopl a nezranil se.

Opatření pro oddělení Podhartí:

34) Upustit od centrálního zapínání/vypínání elektřiny na žlutém patře (bezodkladně).

19. Soukromí korespondence

Zařízení by mělo zajišťovat a respektovat soukromí chlapců a dbát na důvěrnost listinné i elektronické korespondence a telefonních hovorů. Případné zásahy jsou přijatelné pouze v zákonem stanovených případech nebo na žádost chlapce.

Z rozhovoru se členem personálu vyplynulo, že chlapcům občas přicházejí do zařízení balíčky. Z některých rozhovorů vyplynulo, že ty spolu s chlapci rozbaluje vychovatel, aby odhalil případný závadný obsah.

Zaměstnancům Kanceláře se nepodařilo uvedenou informaci na místě více ověřit. Proto v následujícím textu pouze uvádím, jaký by měl být správný postup zařízení v dané situaci.

Korespondence chlapců je obecně chráněna listovním tajemstvím podle článku 13 Listiny základních práv a svobod. Součástí této korespondence jsou i zásilky, které kromě listin mohou obsahovat i další položky, jako jsou potraviny a jiné zboží, přičemž zákon o ústavní a ochranné výchově dává oprávnění být přítomen při otevření listovní nebo balíkové zásilky chlapcem pouze řediteli zařízení, a nikoliv členům personálu. U zásilky navíc musí existovat důvodné podezření, že má z výchovného hlediska závadný obsah nebo by mohla ohrozit zdraví či bezpečnost chlapců. Takovou zásilku by pak ředitel po jejím otevření chlapcem mohl uschovat na dobu omezenou dnem propuštění chlapce ze zařízení.⁹¹

Ředitel zařízení (nikoliv personál) by měl k danému oprávnění přistoupit až po individuálním posouzení situace. Pokud by v zařízení platilo plošné pravidlo, podle kterého by si všichni chlapci mohli rozbalovat balíčky jen za přítomnosti personálu, zařízení by tím porušovalo jejich právo na soukromí.

---

90 Zpráva veřejného ochránce práv z návštěvy zařízení ze dne 4. února 2021, sp. zn. 48/2017, [eso.ochrance.cz](https://www.eso.ochrance.cz).

91 Podle § 23 odst. 1 písm. f) zákona o ústavní a ochranné výchově.

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně

- **Oddělení Podhart:** Opatřit všechny sprchové kouty v koupelně na žlutém patře závěsem či zástěnou (opatření č. 10).
- **Oddělení Poklad:** Upustit od plošného dohledu nad chlapci během sprchování a provádět jej pouze v odůvodněných případech; důvody zaznamenávat ve spisové dokumentaci chlapce (opatření č. 11).
- **Obě oddělení:** Upustit od plošného zákazu samostatných vycházek a individuálně posuzovat schopnosti jednotlivých chlapců absolvovat samostatnou vycházku (opatření č. 18 a 19).
- **Obě oddělení:** Umožnit všem chlapcům neomezený přístup k vlastnímu mobilnímu telefonu a odebírat jej pouze v individuálních případech (opatření č. 20 a 22).
- **Obě oddělení:** V případě odebrání telefonu, protože jde v konkrétním případě o předmět ohrožující výchovu, zdraví a bezpečnost, provádět záznam do spisové dokumentace chlapce (opatření č. 21 a 23).
- **Oddělení Podhart:** Umožnit chlapcům nabíjet si mobilní telefony i mimo vyhrazená místa za splnění bezpečnostních podmínek (opatření č. 24).
- **Oddělení Poklad:** Upustit od plošného zákazu návštěv partnerek chlapců [a dalších blízkých osob] na oddělení (opatření č. 25).
- **Obě oddělení:** Vytvořit záruky, které zajistí, že chlapci budou vykonávat pracovní činnost vždy dobrovolně a získají za ni adekvátní odměnu, která bude dosahovat minimálně úroveň minimální mzdy (opatření č. 27).
- **Obě oddělení:** Upustit od praxe, kdy se chlapci odpoledne převlékají do nočních košilí / pyžam a tráví v nich zbytek dne (opatření č. 29).
- **Obě oddělení:** Upustit od nošení visaček se jmény přítomného personálu (opatření č. 31).
- **Oddělení Podhart:** Umístit schránku důvěry do prostor, kde se mohou chlapci běžně každý den pohybovat bez dozoru dospělých (opatření č. 32).
- **Oddělení Poklad:** Opatřit schránku důvěry příslušným označením a doplnit informace o způsobu nakládání s jednotlivými podněty (opatření č. 33).
- **Oddělení Podhart:** Upustit od centrálního zapínání/vypínání elektřiny na žlutém patře (opatření č. 34).

Do 1 měsíce

- **Oddělení Poklad:** Vypracovat podrobné pokyny k postupu personálu v případě intoxikace chlapců a seznámit s nimi zaměstnance (opatření č. 4).

Do 3 měsíců	<ul style="list-style-type: none"> • Obě oddělení: Umožnit chlapcům s ohledem na jejich individuální schopnosti založit si bankovní účet a spravovat si své finanční prostředky (opatření č. 8). • Oddělení Podhart: Vybavit toalety žlutého týmu záchodovým poklopem a prkénkem (opatření č. 9). • Obě oddělení: Zavést pravidelnou skupinovou a individuální supervizi (opatření č. 12). • Oddělení Poklad: Zajistit návštěvám důstojný a vhodně vybavený prostor, který jim poskytne dostatek soukromí (opatření č. 26). • Obě oddělení: Upustit od centrálního praní prádla a umožnit chlapcům prát si prádlo s pomocí vychovatelů v prostorách výchovných skupin (opatření č. 30).
Do 6 měsíců	<ul style="list-style-type: none"> • Oddělení Poklad: Přijmout pracovníka s adiktologickým vzděláním (opatření č. 2). • Obě oddělení: Zajistit chlapcům stálou péči psychologa (opatření č. 3). • Oddělení Poklad: Zřídit kuchyni v samotných prostorách oddělení (opatření č. 6). • Obě oddělení: Vytvořit pravidla pro práci s agresí chlapců a zajistit školení personálu k bezpečnému zvládnutí agrese a krizových situací (opatření č. 14). • Obě oddělení: Zpracovat metodiku k prevenci sebepoškození a jeho řešení a postupovat podle ní (opatření č. 17).
Průběžně	<ul style="list-style-type: none"> • Oddělení Poklad: Zajistit přítomnost odborného personálu v zařízení a uvést do praxe postupy popsané v plánu prevence relapsu a plánu péče zaměřené na chlapce experimentující nebo závislé na návykových látkách (opatření č. 1). • Oddělení Poklad: Rozšířit podíl chlapců na přípravě stravy (opatření č. 5). • Obě oddělení: Postupně podle individuálních schopností chlapců snižovat četnost vyplácení finančních prostředků (opatření č. 7). • Obě oddělení: V případech, kdy při řešení raptu chlapce v zařízení není přítomen lékař, který by indikoval podání tlumivých léčivých přípravků, přivolat na pomoc záchrannou službu (opatření č. 13). • Obě oddělení: Zaznamenávat jednotlivé incidenty a jejich následný rozbor do spisové dokumentace chlapců (opatření č. 15). • Obě oddělení: Zajistit přítomnost dostatečného množství personálu na obou odděleních a jeho dohledu nad chlapci, a to ve dne i v noci (opatření č. 16). • Obě oddělení: Umožňovat chlapcům využívat služeb péče o tělo (kadeřnictví) mimo zařízení (opatření č. 28).